

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

VOLITVE V DRŽAVNI ZBOR V LETU 2014

Maja Čejvanovič

Ljubljana, december 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO

DIPLOMSKO DELO

VOLITVE V DRŽAVNI ZBOR V LETU 2014

Kandidatka: Maja Čejvanovič
Vpisna številka: 04039978
Študijski program: Visokošolski strokovni študijski program Uprava prva stopnja
Mentor: izr. prof. dr. Rudi Kocjančič

Ljubljana, december 2017

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Maja Čejvanovič, študentka Visokošolskega strokovnega študijskega programa Uprava prva stopnja, z vpisno številko 04039978, sem avtorica diplomskega dela z naslovom: Volitve v državni zbor v letu 2014.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je priloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo, in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerimi so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Uradni list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala: Valerija Vegič, prof. slov.

Ljubljana,

Podpis avtorice:

POVZETEK

Ljudstvo je nosilec oblasti v sodobnih demokracijah. Tako že ustava določa, da ima v Sloveniji oblast ljudstvo. Državljanke in državljani pa jo izvršujejo neposredno in z volitvami. Drugo ustavno načelo, na katerem temelji parlamentarna demokracija, je načelo delitve oblasti. Na podlagi ustavnega načela, po katerem je ljudstvo nosilec oblasti, in načela delitve oblasti je ustava uvedla tudi ustrezne državne organe, med katerimi so najpomembnejši državni zbor, do določene pristojnosti državni svet, vlada ter predsednik republike. Načelo delitve oblasti zajema zakonodajno, izvršilno in sodno vejo oblasti.

Državni zbor je z Zakonom uvedel proporcionalni volilni sistem za volitve v ta državni organ. Omenjeni zakon določa tudi ustrezna volilna načela ter pravice in obveznosti, kot tudi postopke in organizacijo in sodno varstvo volilne pravice.

Volitve v Republiki Sloveniji že od leta 1992 potekajo v Državnem zboru po proporcionalnem volilnem sistemu. Po zakonu o volitvah v državni zbor poznamo v okviru proporcionalnega volilnega sistema tudi določene načine volilnega sistema. Zakon določa tudi ustrezna načela ter pravice in obveznosti, kot tudi postopke in organizacijo ter sodno varstvo volilne pravice. Poleg zakona o volitvah v državni zbor sta pomembna tudi Zakon o volilni kampanji in Zakon o političnih strankah ter Poslovnik državnega zbora.

Omenjeni zakoni in tudi Poslovnik določajo ustrezne postopke za volitve v državni zbor. Prvi korak na volitvah v državni zbor je razpis volitev ter vlaganje in potrjevanje kandidatnih list, v nadaljevanju pa glasovanje, ugotavljanje izida. V nadaljevanju pa odločitev o morebitnih nadomestnih, naknadnih in predčasnih volitev v državni zbor. Pri tem sta pomembni tudi določitev volilnih enot, kot tudi določitev mandatov ter opredelitev ustrezne podlage za volilno kampanjo.

Ključne besede: demokracija, ljudstvo, delitev oblasti, volitve, državni organi, volivci, ustava, zakoni.

SUMMARY

NATIONAL ASSEMBLY ELECTIONS IN 2014

In modern democracy, citizens carry power. In Slovenia, the citizens exercise power which is defined by the constitution. It is exercised directly and with elections. The second constitution principle, on which parliament democracy is based, is principle of dividing the power. On the basis of the constitutional principle, according to which citizen are bearer of the authority, and principle of dividing power, the constitution also introduced public authority. The most important is National Assembly, followed by Nacional Council, Government, and President of the republic. The principle of dividing power involves the legislative, executive, and judicial branch of authority.

Nacional Assembly introduced a proportional electoral system by law. It defines appropriate electoral principle, rights, obligation, procedure, organization, and judicial protection of voting rights.

Elections in National Assembly of the Republic of Slovenia have been held since 1992 according to the proportional electoral system. Under the law on election into the National Assembly, we know certain models of electoral system. The law defines adequate principle, rights and obligations, as well as procedures, organization, judicial protection, and voting rights. Apart from the law on election into the National Assembly, the election campaign, political parties' law and Rules of Procedure of the National Assembly are also important.

The mentioned laws above and Rules of Procedure of the National Assembly define the procedures for elections into the National Assembly. The first step is a call for tender election, nomination and validation of candidate lists. This is followed by voting and publication of outcome the election results. It is continued by the decision of possible alternative, subsequent and early elections. At that point, the decision of the definition electoral units and mandates as well as decision appropriate base for the election campaign is important.

Key words: democracy, citizens, dividing power, elections, public authorities, voters, constitution, laws.

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA	iii
POVZETEK.....	v
SUMMARY	vi
KAZALO.....	vii
KAZALO PONAZORITEV	ix
KAZALO GRAFIKONOV	ix
KAZALO SLIK.....	ix
KAZALO TABEL	ix
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC	x
1 UVOD.....	1
2 SPLOŠNA OPREDELITEV PARLAMENTARNEGA SISTEMA	4
2.1 LJUDSTVO KOT NOSILEC OBLASTI.....	4
2.2 NAČELO DELITVE OBLASTI.....	5
3 PARLAMENTARNI SISTEM V REPUBLIKI SLOVENIJI	6
3.1 SPLOŠNA OPREDELITEV	6
3.2 DRŽAVNI ZBOR.....	7
3.3 DRŽAVNI SVET	11
3.4 RAZMERJE MED DRŽAVNIM ZBOROM IN DRŽAVNIM SVETOM	13
4 VOLITVE V DRŽAVNI ZBOR IN POLITIČNE STRANKE	14
4.1 VOLILNA PRAVICA	14
4.1.1 SPLOŠNA VOLILNA PRAVICA	15
4.1.2 ENAKA VOLILNA PRAVICA.....	15
4.1.3 POSREDNE IN NEPOSREDNE VOLITVE	15
4.1.4 SVOBODNA VOLILNA PRAVICA	16
4.1.5 TAJNOST GLASOVANJA.....	16
4.2 VOLILNE ENOTE	16
4.3 RAZDELITEV MANDATOV.....	17
4.3.1 NA RAVNI ENOTE – DROOPOV SISTEM	17
4.3.2 NA RAVNI DRŽAVE – D'HONDTOV SISTEM	18
4.4 NAČINI KANDIDIRANJA.....	19
4.5 VOLILNI ORGANI.....	20

4.6	VOLILNI POSTOPEK	20
4.7	RAZPIS VOLITEV	21
4.7.1	VLAGANJE IN POTRJEVANJE KANDIDATUR	22
4.7.2	POSTOPEK GLASOVANJA IN UGOTAVLJANJE VOLILNEGA IZIDA	22
4.8	NADOMESTNE, NAKNADNE IN PONOVNE VOLITVE	23
5	POLITIČNE STRANKE IN NJIHOVA VLOGA V DRŽAVNEM ZBORU	24
5.1	NASTANEK IN RAZVOJ POLITIČNIH STRANK	24
5.2	SPLOŠNA OPREDELITEV POLITIČNIH STRANK	25
5.2.1	FINANCIRANJE POLITIČNIH STRANK	27
5.3	POLITIČNE STRANKE IN VOLITVE	28
6	VOLILNI SISTEM ZA VOLITVE V DRŽAVNI ZBOR	30
6.1	VLOGA IN POMEN VOLILNEGA SISTEMA	30
6.2	PROPORCIONALNI SISTEM	33
6.2.1	PROPORCIONALNI (SORAZMERNI) SISTEM	33
7	VOLITVE V DRŽAVNI ZBOR V LETU 2014	35
8	ZAKLJUČEK	38
	LITERATURA IN VIRI	39

KAZALO PONAŽORITEV

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Prikaz volilnih rezultatov v letu 2014	37
--	----

KAZALO SLIK

Slika 1: Volilne enote v Republiki Sloveniji	35
--	----

KAZALO TABEL

Tabela 1: Primerjava Francije in Slovenije	31
Tabela 2: Primerjava ZR Nemčije in Slovenije	32
Tabela 3: Prikaz kandidature liste za volilno enoto 1 - Kranj (Volitve 2014).....	36
Tabela 4: Prikaz volilnih rezultatov v letu 2014 (Volitve 2014)	37

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

URS – Ustava Republike Slovenije

ZVDZ – Zakon o volitvah v državni zbor

ZPoIS – Zakon o političnih strankah

DZ – Državni zbor

DS – Državni svet

ZPoIS – Zakon o političnih strankah

PoDZ- Poslovnik državnega zbora

ZDSve – Zakon o poslovnem svetu

1 UVOD

Državni zbor je predstavniški in najvišji ter s tem najpomembnejši državni organ. Državni zbor ima predvsem ustavodajno, poleg tega pa zakonodajno, volilno in nadzorno funkcijo.

Volitve so v sodobnem pojmovanju demokracije eden od najpomembnejših izrazov ljudske suverenosti in temeljni pogoj za demokratično oblikovanje temeljnih državnih organov ter s tem tudi za ohranitev nujni pogoj za vzpostavitev pravne države (Grad, 2004, str. 17).

Ugotavljam, da so volitve eden izmed zelo pomembnih procesov v državi, saj se preko volitev oblikuje volja volivcev. Žal se je, kot je razvidno iz prakse, volilna udeležba z vsakim letom znižala. To tudi kaže, da upada zaupanje volivcev v državni zbor, posredno tudi v vlado. Temu sledi tudi legitimnost, odločanje državnega zbora in s tem tudi parlamentarnega sistema.

Politični sistem je eden od temeljev vsake države. Sicer poleg demokratičnih poznamo tudi, kot v naši preteklosti, države, ki niso demokratične. V tem pomenu je zelo pomembna vloga političnega sistema. Izjemno pomembna je tudi pravna ureditev volilnega sistema.

V diplomskem delu bom tudi primerjala proporcionalni volilni sistem v Republiki Sloveniji z večinskimi volilnimi sistemom v drugih državah. Pri tem bom še posebej predstavila prednosti in pomanjkljivosti obeh volilnih sistemov v povezavi s proporcionalnim volilnim sistemom v Republiki Sloveniji.

Diplomsko delo je razdeljeno na 8 poglavij. V prvem in uvodnem poglavju bom predstavila namene in cilje ter strukturo in temeljne pojme diplomskega dela.

V drugem poglavju bom prikazala in obrazložila parlamentarni sistem in vlogo ljudstva kot nosilca oblasti v tem sistemu.

V tretjem poglavju bom izčrpno opredelila parlamentarni sistem v Republiki Sloveniji. Pri tem bom še posebej predstavila posebnosti parlamentarnega sistema v Sloveniji. Posebno pozornost bom namenila ustavni in zakonski ureditvi državnega zbora in državnega sveta ter pravna razmerja med njima.

V četrtem poglavju bom predstavila ustavno in zakonsko ureditev volitev v državni zbor in pravno ureditev političnih strank. Pri tem bom tudi opredelila pravno naravo volilne pravice, volilne enote, sistem delitve mandatov, načine kandidiranja, volilne organe, volilne postopke, naknadne in nadomestne volitve ter politične stranke.

V petem poglavju bom na kratko opisala stranke in primerjavo med strankami in volitvami. Na kratko bom opisala pomen in vlogo političnih strank na volitvah v državni zbor. Uporabila bom primerjalno metodo.

V šestem poglavju se bom osredotočila na volilni sistem v Republiki Sloveniji in v

podpoglavju opredelila proporcionalni sistem. Pri tem bom predstavila njegove prednosti in slabosti ter ga primerjala z večinskim volilnim sistemom.

V sedmem poglavju bom opisala volitve do leta 2014 in takratno aktualno dogajanje ter navedla razloge za predčasne volitve. Uporabila bom različne metode za predstavitev predčasnih volitev v državni zbor v letu 2014. Povezala bom različna politična in druga dogajanja v tedanjem letu in jih analizirala. Pri tem bom še posebno prikazala razhajanja med političnimi strankami v državnem zboru glede na sprejem zakona ZVDZ za razpis kot predčasnih volitev v letu 2014.

Ustava je najvišji in temeljni pravni akt države. Državni zbor sprejema zakone in druge splošne akte, med katerimi je tudi zelo pomemben zakon o volitvah v državni zbor.

V tem pomenu ustava določa tudi obliko političnega sistema in obliko državne ureditve Republike. Praviloma je v drugih državah tudi veljavna ustava določena za ustrezne neposredne in posredne oblike odločanja državljanov.

Ena od splošnih ustavnih določb je Republika Slovenija, opredeljena kot demokratična in pravna država. Določanje ustave ureja ali opredeljuje državna ureditev v drugih določbah. Poleg državnega zbora, ki predstavlja splošne interese državljanek in državljanov, ustava uvede tudi državni svet, ki zastopa posredne družbene interese.

V diplomskem delu bom poseben poudarek namenila zakonu o volitvah v državni zbor in zakonu o političnih strankah.

Kot sem že navedla, bom še posebej prikazala ustavno ureditev državnega zbora in državnega sveta.

Prve volitve so bile leta 1992 v državni zbor. Poleg volitev bom primerjalno prikazala tudi volitve v letu 2014. Bistvena posebnost v letu 2014 je bila, da so bile, v primerjavi z drugimi volitvami, predčasne volitve v državni zbor.

Namen diplomskega dela je predvsem razvojno in primerjalno predstaviti parlamentarni sistem, s posebnim poudarkom na ustavni in zakonodajni ureditvi parlamentarnega sistema v Republiki Sloveniji. S posebnim poudarkom želim prikazati ustavno ureditev državnega zbora in državnega sveta. Osrednjo pozornost bom namenila tematski in problemski predstavitvi vzrokov in posledic predčasnih volitev v državni zbor. Še posebej bom prikazala vpliv predčasnih volitev na delovanje državnega zbora. Ob tem bom ustrezno nakazala tudi ustrezne dileme, ki se pojavijo zaradi predčasnih volitev v državni zbor.

V diplomskem delu bom predvsem prikazala in razčlenila razloge za predčasne ali nadomestne volitve v državni zbor, kot jih določa ZVDZ v ta državni organ. Eden od temeljnih ciljev diplomskega dela je razčleniti in obrazložiti vpliv ali razmerje med proporcionalnim volilnim sistemom in večinskim volilnim sistemom. Pri tem bom s posebnim poudarkom prikazala vpliv veljavnega volilnega sistema in njegov vpliv na strankarsko sestavo državnega zbora ter njegov vpliv na oblikovanje sestave in stabilnost

vlade. Volitve iz leta 2014 so tudi priložnost za teoretično in politično smer, posredno pa tudi državni svet, predvsem pa vlada in s tem parlamentarni sistem v Republiki Sloveniji.

V diplomskem delu bom raziskala in se opredelila na naslednja vprašanja:

Koliko je naša ustavna ureditev vlade ali ustavna ureditev sestave ali oblikovanje vlade primerljiva s tujimi ustavnimi ureditvami, pri čemer bom namenila še posebno pozornost presoji proporcionalnega volilnega sistema na oblikovanje in sestavo vlade ter na njeno delovanje in stabilnost.

Postavljeno imam tezo; proporcionalni sistem otežuje oblikovanje in sestavo vlade ter slabi in otežuje njeno stabilnost.

Dosedanja praksa dokazuje in potrjuje, da bi bilo treba spremeniti proporcionalni volilni sistem v smeri njegove kombinacije z večinskim volilnim sistemom.

Kot je razvidno iz prakse volilnega sistema, otežuje tudi ugotavljanje rezultatov v državni zbor.

2 SPLOŠNA OPREDELITEV PARLAMENTARNEGA SISTEMA

Parlamentarizem, ki ga s prvotno besedo imenuje parlamentarni sistem, je vrsta političnega sistema, v katerem parlament predstavlja zakonodajno vejo oblasti. Parlamentarni sistem v modernem pomenu besede se je začel razvijati v 18. stoletju, v formalnem in vsebinskem smislu pa ima več korenin (Državni zbor Republike Slovenije 1992–2002, str. 91). V parlamentarizmu je izvršna oblast zelo močno povezana med seboj. Izvršna oblast je odnosno podrejena zakonodajni oblasti, ki jo razvija parlament. Izvršna oblast, ki jo vodi predsednik vlade, po vsej večini izbira parlament. V primeru nezaupnice jo lahko tudi zamenja.

Med zakonodajno in izvršilno vejo oblasti je prisoten dualizem, ki je najbolj značilen za parlamentarni sistem. Že pri vplivu med zakonodajno in izvršilno oblastjo se vidi, da ti dve veji oblasti močno sodelujeta med seboj in sta posledično tudi povezani med seboj (Grad, 1999, str. 42–43). Poleg zakonodajne in izvršilne veje oblasti obstaja tudi sodna oblast. Za sodno oblast je značilno, da je samostojna veja oblasti in je minimalno povezana z izvršilno in zakonodajno vejo oblasti. Določene pristojnosti imajo samo ustavna sodišča in prav zaradi teh pristojnosti se lahko vpletajo v druge veje oblasti (Kaučič & Grad, 2008, str. 188–189).

Zelo pomemben zakonodajni organ je parlament. Njegova naloga je, da sprejema zakone in določa politiko ter proračun. Ko je ta naloga opravljena, je naloga vlade, da vse to izpelje. Vlada je na te odločitve vezana in jih mora uresničevati (Pavčnik, 2006, str. 97). Parlament ustanovi vlado, zato je vlada odgovorna parlamentu. S tem ko deluje, ima podporo s strani parlamenta. Ker je parlament politično odgovoren, lahko vlada dobi nezaupnico, posledica tega pa je, da mora vlada odstopiti s položaja. Vlada ima pravico, ko dobi nezaupnico, da se razpusti parlament in da se razpišejo predčasne volitve. Pri tem se vlada obrne na šefa države.

Vlada in šef države sta pomembna nosilca, mednju pa je razdeljena izvršilna veja oblasti. Vlada je politično odgovorna in odvisna od parlamenta, šef države pa je politično neodgovoren. Vlada ima pomembno vlogo, njena pravica je, da predlaga parlamentu zakone. Šef države ima druge naloge, kljub temu da predstavlja državo, nima dejanske oblasti (Kaučič in Grad, 2008, str. 189).

2.1 LJUDSTVO KOT NOSILEC OBLASTI

Tisti subjekt, ki je najvišji na določenem področju, ga pripišemo z besedo suveren. Če ima subjekt vse lastnosti suverenosti, pomeni, da je neodvisen od drugih subjektov in da ima najvišjo, neomejeno in neodvisno oblast. Z vidika ustavnega prava lahko razlikujemo med državno, nacionalno in ljudsko suverenostjo (Kristan, Ribičič, Grad & Kaučič, 1994).

Če je država suverena, je njena lastnost, da je najmočnejša in najvišja. Ločimo zunanjo suverenost in notranjo suverenost. Pravni nosilec suverenosti je država kot poseben pravni subjekt (Kristan, Ribičič, Grad & Kaučič, 1994).

Če narod povezuje skupni jezik, narodna zavest in druge zgodovinske okoliščine, govorimo o nacionalni suverenosti. Vsak narod posebej se lahko izraža pri samoodločbi in odcepitvi. Slovenija je država vseh svojih državljanov in državljanov, ki temelji na trajni in neodtujljivi pravici slovenskega naroda do samoodločbe (Kristan, Ribičič, Grad & Kaučič, 1994).

Ko je ljudstvo nosilec oblasti v določeni državi, govorimo o ljudski suverenosti. To pomeni, da ima oblast v rokah ljudstvo in da vsa oblast, ki se dogaja v državi, izhaja iz ljudstva. Tisti, ki nosi oblast, je predstavnik ljudstva. Ljudstvo nosi oblast in vsa oblast izhaja iz ljudstva. Ljudstvo je pooblaščen, da lahko izvaja državno oblast. Za razliko od državne suverenosti, ki obeležuje najvišjo oblast v družbi, označuje ljudska suverenost nosilca državne oblasti, to je ljudstvo (Kristan, Ribičič, Grad & Kaučič, 1994).

Državna oblast je lahko samo ena, oziroma je lahko enotna in izhaja iz suverenosti ljudstva. Izhaja iz enega državnega organa, ta organ je zakonodajno telo. Zakonodajna oblast kot zelo pomemben državni organ je nad izvršilno oblastjo. Poleg sprejemanja zakonov, ki je naloga zakonodajne oblasti, je naloga zakonodajne oblasti, da spremlja tudi izvrševanje zakonov.

Če je oblast združena v enem državnem organu, pomeni, da je oblast enotna na državnem ozemlju. Ločimo demokratične in nedemokratične oblike držav. Pri nedemokratičnih oblikah držav izhaja oblast iz državnega organa, ki je lahko šef države, monarh ali kdo podoben. Pri demokratičnih oblikah držav pa je to zelo pomemben organ in to je parlament (Grad, 2003, str. 170).

Nauk o delitvi oblasti je celota organizacijskih načel, ki so jih skozi stoletja izoblikovali najpomembnejši politično-pravni pisci na zahodu (Brezovšek, 1995, str. 96–100).

2.2 NAČELO DELITVE OBLASTI

Načelo delitve oblasti se je najprej pojavilo v Angliji v 17. in 18. stoletju. Razvito je bilo tudi v Franciji. Načelo delitve oblasti je prevladalo v zelo velikih državnih ureditvah. Tisti, ki je ločil državno oblast na zakonodajno, izvršilno in sodno, je bil Montesquieu. Montesquieu je bil francoski pravnik. Njegova zahteva je bila, da morajo različne osebe in državni organi razpolagati z oblastmi. Vendar pa naj bi različne državne oblasti ne bile v celoti ločene med seboj, temveč naj bi med seboj sodelovale in se nadzorovale (sistem zavor in ravnovesij) (Kaučič in Grad, 2008, str. 182). Da bi se uveljavila politična organizacija in svoboda posameznika, je pomembno, da je iz tega načela razvidno, da se prepreči zloraba oblasti.

V novodobni teoriji pa ločimo med organizacijsko neodvisnostjo in funkcionalno neodvisnostjo. Pri funkcionalni neodvisnosti je pomembno, da so organi neodvisni med seboj in da se ne vmešavajo eden v drugega. Pri organizacijski neodvisnosti pa je pomembno, da organi od ene oblasti ne smejo in ne morejo izhajati iz druge oblasti. Vsak organ posebej ima svojo osnovo oblikovanja. Tisti organi, ki izvajajo posamezno oblast, imajo možnost vplivati na delovanje drugih organov (Grad, 1996, str. 51).

3 PARLAMENTARNI SISTEM V REPUBLIKI SLOVENIJI

3.1 SPLOŠNA OPREDELITEV

Parlamentarni sistem je bil v slovensko ustavo vpeljan 23. decembra 1991. Je drugačen kot klasičen parlamentarni sistem. Za izvršilno in zakonodajno vejo oblasti sta značilna po dva organa. To je značilno za našo ustavno ureditev in značilno je tudi za druge ustavne ureditve. Za zakonodajno vejo oblasti sta značilna državni svet in državni zbor. Državni zbor ima vpliv izključno na zakonodajno vejo oblasti. Pomembno je, da ima državni svet določene pristojnosti vplivanja na delovanja državnega zbora. Ima zakonodajno iniciativo in odločilni veto.

Velik pomen za parlamentarni sistem ima predsednik republike in njegov položaj. Predsednik republike je organ izvršilne oblasti. Gre za individualni ali kolektivni organ, ki predstavlja državo doma in nasproti drugim državam in meddržavnim organizacijam ter opravlja druge izvršilne državne zadeve (Kristan, Ribičič, Grad & Kaučič, 1994, str. 145). Položaj šefa države se v drugih parlamentarnih sistemih zelo razlikuje od našega. Ustava Republike Slovenije določa, da se predsednika republike voli na neposrednih, splošnih in tajnih volitvah (Kaučič in Grad, 2008, str. 281). V drugih parlamentarnih prevladujejo posredne volitve predsednika republike, to pomeni, da ga voli parlament ali posebej oblikovano telo. Volitve predsednika republike razpiše (najprej 105 in najkasneje 75 dni pred iztekom mandatne dobe) predsednik državnega zbora, opravljene pa morajo biti najkasneje 15 dni pred iztekom petletne mandatne dobe prejšnjega predsednika republike (Kaučič in Grad, 2008, str. 281).

Na podlagi načela delitve oblasti v pristojnosti z državnim zborom, predsednikom republike in vlado je utemeljeno, da je Republika Slovenija demokratična parlamentarna republika. To izhaja iz celotnega besedila ustave in splošnih določb. Iz tega izhaja, da je Republika Slovenija parlamentarna republika. Po teh splošnih določbah se jasno vidi, da je Slovenija parlamentarna republika, a v ustavi Republike Slovenije ni nikjer neposredno zapisana. Razvidna je iz besedila ustave in splošnih določb.

V 1. in 2. členu ustave je Republika Slovenija opredeljena kot demokratična, pravna in socialna država. Ustava treh pojmov podrobneje ne opredeljuje, čeprav se nekatere ustavne določbe nanje nanašajo, bo morala to storiti zlasti teorija in praksa ustavnega sodišča (Kaučič in Grad, 2008, str. 74). Da jo lahko opredelimo kot demokratično, pravno in socialno državo, jo opredeljuje načelo delitve oblasti.

Slovenija ima parlamentarni sistem, za katerega je značilen postopek pozitivnega parlamentarizma. Pozitivni parlamentarizem pomeni formalno glasovanje parlamentarcev o novem predsedniku vlade. Republika Slovenija je značilna za pozitivni parlamentarizem. Ker mora priti do potrditve nove ali stare vlade ali predsednika republike, ga prav zaradi tega imenujemo pozitivni parlamentarizem.

Če si v parlamentu nobena stranka ne zagotovi večine parlamentarnih sedežev, lahko postopek pozitivnega parlamentarizma pripelje do večinske koalicije. V nasprotnem primeru pa negativni parlamentarizem lahko pripelje do manjšinske vlade največje parlamentarne stranke. Za pozitivni parlamentarizem je značilno, da pri oblikovanju vlade traja nekaj več časa. Večina držav ima pozitivni parlamentarizem, ampak večina držav ima parlamentarni sistem, kjer se pojavi negativni parlamentarizem. Za primer lahko podam sosednjo državo Avstrijo, kjer je značilen negativen parlamentarizem za njihov parlamentarni sistem. Države z negativnim parlamentarizmom so še Velika Britanija in Kanada (Siaroff in Ferfila, 2008, str. 308).

Slovenski parlamentarni sistem lahko primerjamo z Avstrijskim, saj sta si dokaj podobna. Slovenski parlamentarni sistem ima nekaj posebnosti in najbolj značilna posebnost je, da imamo stabilen položaj vlade oz. stabilen položaj predsednika vlade (to imenujemo konstruktivna nezaupnica) in stabilen položaj poslancev državnega zbora (če se razpišejo predčasne volitve, nastanejo zapleteni pogoji). Med posebnosti spada tudi, kako se volijo sodniki in kako se imenujejo ministri (Ribičič, 1999, str. 97–110).

3.2 DRŽAVNI ZBOR

V času sprejemanja nove slovenske ustave je predstavniško telo dobilo veliko pozornosti glede njegove sestave. Sprejeta je bila ideja o državnem zboru kot splošnem predstavniškem telesu. Ta ideja je bila sprejeta komaj na koncu postopka, saj so bile vmes različno obravnavane možnosti.

Položaj in vloga nosilca zakonodajne oblasti v Sloveniji sta v novi ustavni ureditvi bistveno drugačna kot v prejšnji in izhajata iz enakih izhodišč kot ureditev večine sodobnih parlamentov. Državni zbor, imenovan kot zakonodajno telo, ima položaj splošno predstavniškega telesa. Tako ni bilo v prejšnji skupščini. Da je državni zbor kot zakonodajno telo, mu pravi načelo, iz katerega izhaja, da je predstavniško telo predstavnik vseh državljanov glede na njihove posebne interese, ki jih imajo. Tudi na njihov družbeni položaj in njihovo statusno vlogo. Ti interesi se zastopajo v državnem svetu (Kaučič in Grad, 2008, str. 199).

V 80. členu je opredeljeno, da zakonodajno funkcijo opravlja državni zbor. Državni zbor ima 90 poslancev. Poslance izvolijo s tajnim glasovanjem, na podlagi splošne in enake volilne pravice. V državnem zboru so predstavniki državljanji Republike Slovenije, prisotni pa so tudi pripadniki madžarske in italijanske mednarodne skupnosti. Vsaka predstavnica narodne skupnosti ima v državnem zboru, imenovanem zakonodajno telo, po eno poslansko mesto (Kaučič in Grad, 2008, str. 205-210).

Člani parlamenta so izvoljeni le za določen čas. Drugi državni organi, kot so sodniki, pa so izvoljeni za nedoločen čas. Za določen čas so izvoljeni zato, ker je tako najboljše primerno za volivce, saj se lahko interesi do predstavnikov parlamenta v kratkem času spremenijo. Prav zaradi tega je doba omejena na določen čas. To dobo imenujemo mandatna doba. Doba je omejena na štiri ali pet let. Najdaljša mandatna doba je značilna za Veliko

Britanijo in je opredeljena na pet let.

V 81. členu Ustave Republike Slovenije je zapisano, da je volilna doba celotnega državnega zbora in hkrati tudi poslancev omejena na štiri leta. V primeru razpusta državnega zbora je lahko volilna doba državnega zbora krajša, ko je pred iztekom štiriletnega mandata ali pa do predčasnih volitev. Lahko se zgodi, da je mandatna doba daljša od štirih let. Do tega pride, če v državi nastopi vojno stanje ali v primeru izrednega stanja v državi. Ko se konča mandat prejšnjega državnega zbora, lahko potrdijo novo sejo zbora, da lahko začne teči nova mandatna doba. Nova mandatna doba ne začne veljati takoj, ko izvolijo novega poslanca (Kaučič in Grad, 2008, str. 181–188).

Za razliko od preteklega parlamenta sodobni opravlja večino funkcij. Opravlja vse funkcije. Funkcije so razdeljene na zakonodajno funkcijo, volilno funkcijo in na nadzorno funkcijo.

Državni zbor v celoti opravlja zakonodajno funkcijo. Ta ima edino pravico sprejemati zakone. Pomembno je, da noben drugi organ ne sme opravljati te funkcije, kot jo opravlja državni zbor. Določene pristojnosti ima državni svet, vendar je v podrejenem položaju z državnim zborom.

V okviru zakonodajne funkcije državni zbor zlasti:

- sprejema spremembe ustave,
- sprejema zakone in druge splošne akte,
- sprejema svoj poslovnik,
- sprejema državni proračun in zaključni račun proračuna,
- ratificira mednarodne pogodbe,
- razpisuje referendum (Kaučič in Grad, 2008, str. 201).

V ustavi unitarne države je zapisano, da funkcijo zakonodaje opravlja predvsem predstavniško telo. Pomembno je, da ga ne omejujejo drugi državni organi z mnogo pristojnosti. Državni zbor sam določi, katere pristojnosti bo urejal z zakonom. Kljub pristojnostim, ki jih ima, je dolžan z zakonom urediti vprašanja, ki jih ustava že določa. Ustava določa tudi vprašanja, ki niso urejena z zakonom.

Pomemben je zakonodajni postopek, ki je pomemben za sprejemanje zakona. Pomemben je v zakonodajni funkciji. Zakonodajni postopek je zelo natančno opredeljen, ker je za delovanje parlamenta zelo pomemben. Kako se sprejemajo zakoni in kakšna so načela, je v ustavi natančno določeno. Sprejemanje zakona je zelo pomembno za parlament, saj se sprejemajo pomembne odločitve. Odločitve se sprejemajo v več fazah in tudi v več stopnjah. Da se sprejema v več fazah in različnih stopnjah, je pomembno zato, da so odločitve čim bolj opredeljene v zakonu.

Zakonodajni postopek se vrši v treh fazah, ki pa so:

- prva obravnavana faza,
- druga obravnavana faza,

- tretja obravnavana faza.

Prvo dejanje, ki se zgodi, je zakonodajna iniciativa. To je prvo dejanje, ki sproži zakonodajni postopek. V parlamentu se izvajajo vse naslednje faze zakonodajnega postopka. Poslanci, vlada in ljudje so subjekti, ki predlagajo zakon. To je značilno za sodobne parlamente.

Zakonodajni postopek imenujemo pravila, v katerih so posamezne faze urejene v postopku sprejemanja zakona, opredeljene pa so tudi dolžnosti in pravice vseh udeležencev tega postopka.

Če primerjamo sprejemanje zakona in sprejemanje državnega proračuna, opazimo podobnosti, saj se na podoben način sprejema tudi državni proračun. Ima nekaj različnih posebnosti, ki so kot neka posledica vsebine in pravne narave. Vlada je glavna, ki lahko predlaga proračun. Predlog razprave o proračunu se tudi razlikuje od predloga o zakonu. Predlog proračuna se deli na dve razpravi.

To sta:

- Predlog proračuna,
- Predlog o delih.

Na enak način se razpravlja in glasuje o zaključnem računu državnega proračuna (Zajc, 2000. str. 64). Najprej se glasuje o posameznih delih, šele potem o celoti. Glasuje se dvakrat.

Naloga državnega zbora je, da preko volilne funkcije imenuje in hkrati voli, posledično tudi razrešuje predsednika vlade in ministre, predsednika in podpredsednike državnega zbora, sodnike ustavnega sodišča in druge sodnike. Tudi guvernerje centralne banke, člane računskega sodišča in varuha človekovih pravic. Če primerjamo obseg volilnih funkcij s kakšnimi drugimi parlamenti, lahko ugotovimo, da ima naš državni zbor bistveno več volilnih funkcij.

Ima tudi nadzorno funkcijo, preko katere se odrejajo parlamentarne preiskave, odloča o zaupnici in nezaupnici vlade. Hkrati odloča tudi o obtožbi predsednika republike, predsednika vlade in ministrov pred ustavnim sodiščem.

Državni zbor ima mnogo pristojnosti, zelo pomembno pa je, da verificira mandate poslancev, in njegova naloga je, da odloča o imuniteti poslancev, sodnikov ustavnega sodišča in sodnikov. V pristojnosti ima tudi, da odloča o razglasitvi vojnega in izrednega stanja in o uporabi obrambnih sil (Kaučič in Grad, 2008, str. 201–202).

Državni zbor ima pravico, da sam sprejema svoj poslovnik, ki izhaja iz pravice parlamenta do samoorganiziranja. Poslovnik se sprejema z dvotretjinsko večino navzočih poslancev. Danemu poslovniku iz tega vidika izhaja večja teža kot večini zakonov. Kljub poslovniku pa se lahko način dela in organizacija dela državnega zbora ureja z odloki o ustanovitvi delovnih teles in s poslovniki delovnih teles.

Če je na seji navzoča večina poslancev, lahko tudi državni zbor sprejema odločitve. To je značilno za vse sodobne parlamente in hkrati tudi za državne zборе. Ko je večina glasov opredeljenih, lahko državni zbor sprejema svoje odločitve. To so tisti glasovi, ki so bili izrecno dani za odločitev. Poslanci, ki so se glasovanja vzdržali, pa se ne upoštevajo. V 86. členu Ustave Republike Slovenije je opredeljeno, da to velja za vse primere. V primeru, da ne velja, mora biti z Ustavo ali drugim zakonom za posamične določitve določena zahtevnejša večina.

Za nekatere odločitve je določena drugačna večina, in sicer večina glasov vseh poslancev (absolutna navadna večina), dve tretjini glasov navzočih poslancev (relativna kvalificirana večina) in dve tretjini glasov vseh poslancev (absolutna kvalificirana večina) (Kristan, Ribičič, Grad & Kaučič, 1994, str. 124).

Državni zbor veljavno odloča, ali je na seji navzoča večina vseh poslancev. Kadar je za sprejem odločitve potrebna dvotretjinska večina vseh poslancev, državni zbor veljavno odloča, ali sta na seji navzoči najmanj dve tretjini vseh poslancev (81. člen PoDZ, Ur. l. RS, št. 92/2007).

Odločitve, ki jih sprejemajo v parlamentu, se sprejemajo samo z javnim glasovanjem. Tajno se glasuje samo v določenih primerih, ki so posebej opredeljeni v poslovniku.

Predstavniško telo, ki mu uradno rečemo državni zbor, opravlja vse funkcije, ki so značilne za sodobni parlament. Te funkcije so: zakonodajna, volilna in nadzorna funkcija. Te funkcije so zelo pomembne za državni zbor, imenovan predstavniško telo (85. člen PoDZ, Ur. l. RS, št. 92/2007).

Poslovanje parlamenta je zelo pomembno dejanje, prav zaradi tega je pomembno, kdo vodi poslovanje parlamenta. Ker je parlament pomemben organ, potrebuje vodstvo, da ga lahko skliče in vodi seje. To pomembno funkcijo opravlja predsednik parlamenta. Njegova mandatna doba je lahko različna, velikokrat pa poteka toliko časa, kot je mandatna doba parlamenta.

Slovenski državljani, ki so na dan volitev dopolnili 18 let in jim ni odvzeta poslovna sposobnost, imajo pravico voliti. Tudi tisti, ki nimajo stalnega prebivališča v Sloveniji, imajo volilno pravico. V Sloveniji so urejene posebne volilne enote, kjer lahko taki volivci volijo. Pri nas v Sloveniji imamo tudi predstavništva Slovenije v tujino, urejeno pa imamo tudi glasovanje po pošti. Da lahko tuji volivec voli, mora biti izpolnjen pogoj, ki je, da država, iz katere izhaja, takšno glasovanje dopušča. Pogoj je tudi, da takšno glasovanje omogoča meddržavni sporazum. Vsi poslanci se volijo s tajnim glasovanjem. To tajno glasovanje je splošno, enako in neposredno.

Državni zbor sprejme volilni sistem, ki ga določa neki zakon.

Zelo pomembno vlogo igra poslanska imuniteta, ki pomeni pravna odgovornost in pravna nedotakljivost članov predstavniškega telesa, ki obravnavajo določena kazniva dejanja in hkrati zagotavljajo pogoje za nemoteno in svobodno delovanje članov

predstavniškega telesa za tisto funkcijo, za katero so bili izvoljeni. Poslanska imuniteta je zagotovljena z ustavo in je zelo pomembna za delovanje poslancev. Poslanska imuniteta ima zelo širok obseg, saj obsega poklicno in procesno pravno imuniteto. Poklicno in procesno pravno imuniteto uporabljajo tudi ustavni sodniki in državni svetniki.

Za poslance je poklicna imuniteta zelo pomembna, saj ima pravico, da z njo lahko svobodno in brez ovir nastopa v parlamentu. Lahko tudi kritizira delo vlade, pove svoje mnenje in lahko glasuje. Zaradi tega ni kaznovan ali poslan v zapor. Na drugi strani pa je nepoklicna imuniteta pomembna, saj varuje poslanca pred tem, da bi mu odvzeli svobodo. Nepoklicna imuniteta je namenjena predvsem temu, da lahko poslančevo delo nemoteno deluje. Hkrati pa se ne izključuje kazenska odgovornost za poslanca, če stori kaznivo dejanje. Nastopi le odvzem prostosti in uvedba kazenskega postopka za poslanca.

Dovoljenje pa ni potrebno, če se poslanec na poslansko imuniteto ne sklicuje ali če je zaloten pri storitvi kaznivega dejanja, za katerega je predpisana kazen nad 5 let zavora (Kaučič, 1999, str. 345–346).

3.3 DRŽAVNI SVET

Državni svet je s strani ustave uvrščen takoj za državnim zborom. Državni svet ima poseben položaj. Ustava ga je uvrstila neposredno za predsednikom republike. Tako kot drugi državni organi, ki opravljajo mnogo funkcij, pri državnem svetu ni tako. Ni nosilec treh pomembnih funkcij. Te pomembne funkcije so: zakonodajna, izvršilna in sodna funkcija (Grad, Ribičič, Kaučič, 1994, str. 129).

Pristojnosti državnega sveta pa kažejo, da gre za organ, ki deluje v okviru zakonodajne funkcije, saj lahko predlaga zakone, daje veto na zakone itd. (Kristan, Ribičič, Grad, Kaučič, 1994, str. 141).

Pri primerjavi glede ureditve temeljnih državnih organov z drugimi državnimi organi je ustava zelo pomanjkljiva. Državnemu svetu je dodeljeno manj členov kot državnemu zboru. Ti člani so namenjeni predvsem urejanju pristojnosti in strukturi državnega sveta. Določen je poseben zakon za organizacijo državnega sveta.

Državni zbor sprejema končne odločitve, državni svet pa ne. Njegova naloga je, da svetuje in na drugačen način posega v zakonodajni postopek. Glavni pri tem je državni zbor. Državni svet ima nekaj pravic, ki so:

- predlog zakonov državnemu zboru,
- podati mnenje državnemu zboru o vseh zadevah za njegove pristojnosti,
- zahtevek o ponovnem odločanju zakona pred razglasitvijo,
- zahteva razpis zakonodajnega referenduma,
- zahteva preiskavo o zadevah javnega pomena,

- zahteva pred ustavnim sodiščem presojo ustavnosti in zakonitosti predpisov in splošnih aktov, izdanih za izvrševanje javnih pooblastil (Grad&Pogorelec, 2002, str. 50).

Ustavni revizijski postopek ne daje državnemu svetu nobene vloge. Edina možnost je, da državnemu zboru pošlje mnenje o predlaganih ustavnih spremembah.

V Sloveniji se politične stranke nočejo sprijazniti s tem, da morajo biti v državnem svetu v ospredju posebni lokalni, poklicni, socialni in drugi interesi, zaradi katerih je bil ustanovljen, in ne interesi političnih strank (Ribičič, 2000, str. 71).

Državni svet je zastopnik nosilcev socialnih, gospodarskih, poklicnih in lokalnih interesov. Sestavljajo ga predstavniki funkcionalnih interesov in teritorialnih interesov. Skupaj šteje 40 članov.

Ti pa so:

- štirje predstavniki delojemalcev,
- štirje predstavniki kmetov,
- štirje predstavniki kmetov in samostojnih poklicev,
- šest predstavnikov negospodarskih dejavnosti,
- dvaindvajset predstavnikov lokalnih interesov (96. člen URS, Ur. l. RS, št. 33/1991).

Na podlagi posrednih volitev se oblikuje državni svet za dobo 5 let. Svetniki se volijo v posebnih zbornicah, društvih, zvezah, univerzah, sindikatih in lokalnih skupnostih. Poklicne funkcije ne opravljajo svetniki, ampak so povezani s skupnostjo, ki jo predstavljajo. Prav zaradi tega lahko popolnoma in avtentično zagovarjajo njene interese.

Člane državnega sveta kot zastopstva nosilcev socialnih, gospodarskih, poklicnih in lokalnih interesov volijo interesne organizacije oz. lokalne skupnosti po volilnih telesih, ki jih sestavljajo izvoljeni predstavniki interesnih organizacij oziroma lokalnih skupnosti (1. člen ZDSve, Ur. l. RS, št. 100/2005).

Če se želi pridobiti članstvo v državnem svetu, se to lahko pridobi samo z volitvami. Na druge načine se to ne more pridobiti. Da nastopijo volitve v državni zbor, ureja poseben zakon. Ta zakon sprejme državni zbor in potrebna je dvotretjinska večina vseh poslancev. Pri državnem svetu se člani državnega sveta volijo za pet let (Kristan, Ribičič, Grad, Kaučič, 1997, str. 141–142).

Ustava je zagotovila državnemu svetu pravico, da si sam določi poslovnik in hkrati organizacijo ter način delovanja. Zakon o državnem svetu opredeljuje in definira delovanje državnega sveta.

Državni svet se konstituira na prvi seji, ko je potrjenih več kot polovica mandatov državnih svetnikov (5. Člen PoDZ, Ur. l. RS, št. 92/2007).

Predsednik državnega zbora ima pravico, da izvoli prvo sejo neizvoljenega sveta. To sejo voli najstarejši svetnik, če pa to sejo ta svetnik odkloni, pa državni svet določi svetnika,

ki vodi prvo sejo. Na prvi seji, ki nastopi, se voli mandatno-imunitetna komisija. Udeležen je po en član. Člani izhajajo iz vsake interesne skupine. Predsednik državnega sveta državni svet vodi in njegova naloga je, da ga v celoti predstavlja. Volijo ga državni svetniki z večino glasov. Naloga podpredsednika je, da mu pri delu pomaga. Podpredsednik je izvoljen na enak način kot predsednik državnega sveta. Njegove naloge so, da vodi seje in opravlja različne naloge, če je predsednik državnega sveta odsoten.

3.4 RAZMERJE MED DRŽAVNIM ZBOROM IN DRŽAVNIM SVETOM

Splošno predstavniško ureditev v Sloveniji predstavlja državni zbor. Državni zbor je predstavnik vsega ljudstva in je temelj ljudske suverenosti. Ker državni zbor opravlja zakonodajno funkcijo in tudi druge funkcije v parlamentu, je za Slovenijo zelo pomemben. V Sloveniji ni značilna čista dvodomnost, saj ima državni svet na podlagi ustave nekatera pooblastila na področju zakonodajne funkcije. Državni svet ima sodelovalno vlogo pri sprejemanju zakonodaje. Delno ima pooblastila nazorske funkcije državnega zbora. Državni svet je v vladi opredeljen kot posebni državni organ in ne kot drugi dom parlamenta. Je zelo poseben državni organ. Državni svet se šteje za drugi dom parlamenta (Grad, 2000, str. 275 – 280).

Ne moremo govoriti, da v slovenskem parlamentu obstaja popolna dvodomnost. Državni zbor kot prvi dom ima večje pristojnosti kot državni svet. Prav tako v slovenskem parlamentu ne obstaja enodomnost, saj državni svet preko pooblastil posredno in neposredno vpliva na državni zbor in njegovo delovanje. Če izhajamo iz ustave, je mogoče opredeliti, da državni svet izhaja kot nepopolni ali drugi dom parlamenta. Pomembno je, da sta državni zbor in državni svet tesno povezana med seboj in da je državni svet povezan z delovanjem državnega zbora. Je korekten do državnega zbora (Kocjančič, in drugi, 2009, str. 180–185).

Pristojnost državnega sveta jasno kaže njegov podrejen položaj v primerjavi z državnim zborom. Državni svet nima nobenih zakonskih pristojnosti. Lahko uporabi zakonsko iniciativo in odločilni veto. Od državnega zbora pa lahko zahteva tudi razpis zakonodajnega referenduma (Kaučič, 2008, str. 197).

Da ima državni svet sodelovalno vlogo pri sprejemanju zakonodaje, se kaže predvsem pri sodelovanju delovnih teles pri obeh institucijah na zakonodajnem procesu. Pri tem procesu je sodelovanje obeh zelo izrazito. Na tej seji lahko predstavniki državnega sveta predstavijo mnenja in stališča za določeno težavo. Ko se izvajajo druge pristojnosti državnega sveta, je to močno povezano z delovanjem državnega zbora in zelo pomembne zakonodajne funkcije. Najmočnejši vpliv na zakonodajno funkcijo državnega zbora ima državni svet z odločilnim vetom. Z vetom državni svet prepreči razglasitev objave in uveljavitev zakona, ki je bil sprejet v državnem zboru. Državni zbor mora zakon, za katerega je državni svet zahteval ponovno odločanje, sprejeti v isti obliki z večino vseh poslancev. Zato so poslanci pogosto pred slabima izbirama: sprejeti zakon, ki vsebuje očitno slabost, ali pa zaradi posamezne neustrezne rešitve zavrniti cel zakon (Ribičič, 2000, str. 63).

4 VOLITVE V DRŽAVNI ZBOR IN POLITIČNE STRANKE

Volitve v državni zbor ureja Zakon o volitvah v državni zbor (ZVDZ). Zakon ureja materialnopravna vprašanja, zlasti volilno pravico, oblikovanje volilnih enot in organizacijo volitev, kot tudi procesualna vprašanja, zlasti način glasovanja, ugotavljanje izida volitev ter varstvo volilne pravice. Državni zbor sestavljajo poslanci državljanov Slovenije in šteje 90 poslancev (Ministrstvo za javno upravo, 2012).

Volilni sistem opredelimo kot skupek volilnih načel ter sredstev za njihovo uresničevanje, ki so pravno urejena. S pravnega vidika pa bi lahko volilni sistem opredelili kot vsoto vseh pravic in obveznosti ter ukrepov in postopkov, določeno s predpisi neke države, ki se nanašajo na volitve (Grad, 1996, str. 39).

Volilni sistem z vidika ožjega pomena pomeni sistem razdelitve mandatov. Imenujemo ga tudi volilna formula.

Vsebino volilnega sistema določajo volilna načela, zlasti splošna, enaka in neposredna volilna pravica in tajnost glasovanja (Grad, 1996, str. 40).

Volilna načela so zelo pomemben pogoj, da se lahko uresniči volilna pravica in za druge politične pravice državljana. Če gledamo iz političnega kota, so politična načela neka posebna tehnika, s katero se oblikujejo in uresničujejo volilne pravice državljana.

Najpomembnejši sestavni del splošnega političnega sistema vsake države je volilni sistem. Izraža in potrjuje temeljne politične odnose in oblike določene družbe. Na drugi strani pa tudi sam volilni sistem vpliva na delovanje političnega sistema. Na eni strani je pomemben za politični položaj in vlogo človeka kot državljana, na drugi strani pa za organizacijo oblasti in delovanje političnih organov in institucij (Grad, 1997, str. 41).

Če govorimo o volilnem sistemu, mislimo na volitve državnih organov, še posebno pa na volitve predstavniškega telesa. V vseh demokratičnih državah se po navadi volijo organi lokalnih skupnosti in organi samoupravnih subjektov. Volitve lahko potekajo tudi med organi podjetij in med drugimi zasebnimi pravnimi osebami.

Volilni sistem ima urejena temeljna večinoma v ustavi. Podrobnejše je volilni sistem urejen v zakonski ureditvi, ta ureditev je splošna ureditev. V nižjih aktih pa so urejena tehnična vprašanja.

Sodobna demokracija je tudi v volilnem sistemu razvila nekatera načela, ki so nujen pogoj za demokratično vsebino volitev in jih lahko štejemo za splošne civilizacijske pridobitve. Ta načela dajejo vsebino in pravno veljavo volilni pravici, ki je ena najpomembnejših, z ustavo zagotovljenih političnih pravic (Grad, 2004, str. 37).

4.1 VOLILNA PRAVICA

Ena zelo pomembnih političnih pravic se imenuje volilna pravica. Tudi v ustavi je določena

kot temeljna pravica vsakega državljana. Ta pravica pripada vsakomur v sodobnih državah, ne glede na to, kakšen ima družben položaj. Ta njena pripadnost državljanu je bila dodeljena že v prvotnih ustavnih dokumentih. Veljajo različni predpisi, ki zadevajo volilno pravico, in sicer osebe, ki imajo pravico voliti v predstavniška telesa, in na drugi strani osebe, ki imajo pravico, da so izvoljene za člane teh teles.

Volilna pravica je zagotovljena na ustavni ravni predvsem v novejših ustavah, mnoge starejše ustave pa o njej ne govorijo, temveč je zagotovljena z zakonom ali tudi na druge načine (Grad, 2004, str. 37).

Za vse volilne sisteme, ki jih uvrščamo v sodobne volilne sisteme, so pomembna nekatera načela, ki so pogoj za demokratično vsebino volitev.

4.1.1 SPLOŠNA VOLILNA PRAVICA

Splošna volilna pravica je pravica vsakega državljana, da voli ne glede na razredno, narodnostno, rasno, ekonomsko ali drugo pripadnost. V skladu z načeli splošne volilne pravice so izključeni oziroma začasno omejeni pri izvrševanju te pravice le tisti, ki zaradi duševne bolezni ali mladosti ne morejo glasovati (Grad, 2004, str. 38.)

Volilno pravico delimo na aktivno volilno pravico in pasivno volilno pravico. Aktivna volilna pravica pomeni, da ima državljan pravico voliti. Pasivna volilna pravica pa pomeni biti izvoljen. Načelo splošne volilne pravice pa pomeni, da je lahko vsak državljan izvoljen in da ima pravico voliti.

4.1.2 ENAKA VOLILNA PRAVICA

Enaka volilna pravica se nanaša na aktivno volilno pravico in pomeni, da ima glas vsakega volivca enako vrednost, da ima pri volitvah v isto predstavniško telo vsak volivec samo en glas in da njegov glas nima nobene prednosti pred glasovi drugih volivcev (Grad, 2004, str. 42).

V Republiki Sloveniji imajo pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti, ki so polnoletni, na volitvah poslancev državnega zbora Republike Slovenije ali na volitvah v organe lokalne samouprave pravico, da oddajo kar dva glasova. Prvi glas izvolijo za izbiro poslanca državnega zbora. Drugi glas pa izvolijo za posebnega poslanca italijanske oz. madžarske narodne skupnosti. Pripadniki romske narodne skupnosti pa uresničujejo svojo dvojno politično subjektiviteto le na lokalnih volitvah. Takšna ureditev pri volitvah v državni zbor je izjema od načela splošne in enake volilne pravice in je posledica posebnega ustavnega varstva pravic teh dveh skupnosti (Grad, Kaučič, Ribičič, Kristan, 1996, str. 78).

4.1.3 POSREDNE IN NEPOSREDNE VOLITVE

Poznamo dva različna načina volitev, to so posredne in neposredne volitve. Možnost je tudi kombinacija obeh. Na podlagi tega se tudi loči neposredna in posredna volilna pravica.

Volitve so neposredne, če volivci sami (brez posrednika) glasujejo za člane predstavniškega telesa, posredne pa, če volivci izberejo samo delegate, ki potem izvolijo člane predstavniškega telesa. Na splošno velja, da so neposredne volitve bolj demokratične od posrednih. Bolj so v skladu z ljudsko suverenostjo, ker omogočajo volivcu neposreden vpliv na izbiro njegovih predstavnikov v parlamentu (Grad, 2004, str. 43).

Izmed vseh načel sta temeljni načeli svoboda volilne pravice in tajnost glasovanja.

4.1.4 SVOBODNA VOLILNA PRAVICA

O svobodni volilni pravici govorimo takrat, ko lahko volivci na volitvah resnično svobodno izbirajo med različnimi kandidati. Svobodo volitev obsega tudi pravico vsakega volivca, da uveljavi svojo volilno pravico ali pa je sploh ne uveljavi. To se odloči sam (Grad, 2004, str. 44).

4.1.5 TAJNOST GLASOVANJA

Tajnost glasovanja, ki je tesno povezano z načelom svobodne volilne pravice, je eden temeljnih načel, ki je zelo pomemben.

Tajnost glasovanja je eden temeljnih pogojev za uresničevanje svobode volitev, zato je skoraj nepogrešljiv element politične demokracije.

Pri vsem tem pa je zelo pomemben zakon o volitvah v državni zbor, in prav ta zakon ureja postopek za varstvo volilne pravice.

Uveljavljanje varstva volilne pravice je zagotovljeno v postopku pred volilnimi komisijami in pred državnim zborom. Sodno varstvo pa je zagotovljeno pred sodišči (Grad & Svete, 2008, str. 17–19).

4.2 VOLILNE ENOTE

Za boljšo organiziranost volitev se celo državno ozemlje razdeli na manjše enote. To imenujemo volilne enote. Razdeljene so na manjše teritorije. Vsaki volilni enoti mora pripadati približno enako število prebivalcev in prav tako mora imeti vsaka volilna enota enako število poslanskih mest. Ta poslanska mesta imenujemo mandati, ki se lahko sčasoma spremenijo. Za natančno določitev volilnih enot in volilnih okrajev je za to določen zakon, s katerim so natančno določena območja volilnih enot in volilnih okrajev (Grad, 2004, str. 45).

Volišča določijo okrajna volilna komisija in volišča imajo zaporedno številko (63. člen ZVDZ, Ur. l. RS, št. 109/2006).

Republika Slovenija ima enote, razdeljene na osem delov. Razdeljena je na osem volilnih enot. V vsaki volilni enoti je določeno, da se voli po enajst poslancev. Pomembno je, da se

pri oblikovanju vsake volilne enote upoštevajo kulturne, geografske in druge značilnosti, ki so pomembne.

Skupaj se izvoli 88 poslancev. Posebni sta dve volilni enoti, kjer sta določeni za dve občini, ki pripadata pripadnikom italijanske in madžarske skupnosti. V vsaki od teh volilnih enot se voli po en poslanec.

Ko se razdeli volilna enota na volilne okraje, zanje velja, da se oblikujejo glede na približno enako število prebivalcev. O posameznih kandidatih se v volilni enoti glasuje v volilnih okrajih. Prav zaradi tega je volilni okraj pomemben glede na ugotavljanje volilne podpore za posameznega kandidata. To pa je določeno relativno.

4.3 RAZDELITEV MANDATOV

Volilni sistem ima kar nekaj pomembnih elementov, vendar štejemo razdelitev mandatorov za enega od najpomembnejših elementov. Razdelitev mandatorov je v vsakem primeru odvisna od izida glasovanja, torej od glasov, ki so jih volivci dodelili posamičnim kandidatom oziroma listam kandidatov (Grad&Svete, 2008, str. 21-22).

V sodobnem večstrankarskem sistemu je vprašanje večine, ki je potrebna za izvolitev, pomembno predvsem zaradi načina razdelitve poslanskih mest med kandidati posameznih političnih strank. Razvila in kasneje uveljavila pa sta se dva temeljna sistema razdelitve mandatorov: večinski in proporcionalni sistem. Oba sistema sta nekaj posebnega in predstavljata dva skrajna pola lestvice.

Osnova novega volilnega sistema naj bi bil proporcionalni sistem, ki je bil dopolnjen z določenimi elementi novega večinskega sistema.

Zelo pomemben vpliv na politično življenje v državi ima način, kako so razdeljeni mandati. Celo pri enakih ali zelo podobnih ureditvah med parlamentom in vlado lahko v praksi uporaba različnih volilnih sistemov privede do različnega delovanja teh razmerij v praksi. Poleg vseh teh elementov ima bistven vpliv na politično strukturiranost družbe in prav tako na razdelitev politične moči.

V Republiki Sloveniji je razvit proporcionalni sistem delitve mandatorov. Mandati se delijo v volilni enoti in na ravni celotne države.

Pomemben je Harejev količnik. To je preprost volilni količnik, ki vsebuje število glasov, ki je potrebno za izvolitev enega poslanca v volilni enoti (Grad, 2004, str. 61).

Harejev količnik pomeni, da se mandati delijo na podlagi izračuna tako, da se skupno število glasov, oddanih za vse liste kandidatov v volilni enoti, deli s številom poslancev, ki se volijo v volilni enoti.

4.3.1 NA RAVNI ENOTE – DROOPOV SISTEM

Vsaka volilna enota, ki jih šteje osem, ugotovi, kolikšno število glasov so dobili posamični

kandidati po volilnih okrajih. Vsaka volilna enota tudi ugotovi, kolikšen je delež glasov posameznih kandidatov (Grad, 2004, str. 131).

Droopov količnik se izračuna tako, da se število glasov, oddanih za vse liste v volilni enoti, deli s številom poslancev, ki se volijo v volilni enoti, povečanim za enega.

Rezultati, ki nastanejo od posameznega kandidata v izbranem volilnem okraju, se ugotavljajo v dveh oblikah:

- v absolutnem številu glasov,
- v doseženem odstotku glasov.

Če kandidati želijo, se lahko potegujejo za poslanski sedež v dveh volilnih okrajih. Pri njih se ugotavlja povprečni odstotek doseženih glasov v obeh okrajih.

Za posamezno volilno enoto volilna komisija izračuna Droopov količnik, ki je bil leta 2000 zamenjan z ustavnim zakonom. Pred tem je veljala Harejeva kvota (Grad, 2004, str. 131–135).

4.3.2 NA RAVNI DRŽAVE – D'HONDTOV SISTEM

Vsi preostali mandati, ki niso bili razdeljeni v volilnih enotah, se razdelijo na ravni države. Istoimenske liste s seštetimi glasovi se upoštevajo v dveh ali več enotah. Pripada jim točno toliko mandatov, kolikor znaša razlika med številom mandatov, ki bi jim pripadli na podlagi seštevka glasov na ravni države, in številom mandatov, ki so jih dobile v volilnih enotah. Tiste kandidatne liste, ki so presegle 4-% volilni prag, se upoštevajo (Grad, 2004, str. 131–135).

Mandati, ki niso bili razdeljeni v volilnih enotah, se razdelijo na ravni države tako, da se listam oziroma istoimenskim listam dodeli toliko mandatov, kolikor znaša razlika med številom kandidatov, ki bi jim pripadli na podlagi seštevka glasov na ravni države, in številom mandatov, ki so jih dobile v volilnih enotah (92. člen ZVDZ, Ur. l. RS, št. 109/2006).

Personalizacija volitev se zagotavlja s tem, da so z liste kandidatov izvoljeni tisti kandidati, ki so dobili največ glasov v volilnih okrajih, v katerih so nastopili. Polovica kandidatov, ki se razdeli po državni ravni, se lahko dodeli kandidatom ne glede na uspeh, ki so ga dobili v volilnih okrajih. O vseh določi politična stranka, zapisana na kandidatni listi, ki se razdeli po vrstnem redu kandidatov.

Če je kandidat nastopil v dveh različnih okrajih, je osnova pridobitve mandata v vsakem primeru delež glasov v primerjavi z vsemi oddanimi glasovi in velja enako pravilo kot tam, kjer so izvoljeni tisti kandidati, ki so dobili največ glasov v volilnih okrajih, v katerih so nastopili (Grad, 2004, str. 134).

Če dva kandidata dobita enako število glasov, poteka med njima žreb, ki določi zmagovalca.

Če sta dva kandidata dobila enak delež glasov, o izvolitvi med njima odloča žreb (91. člen ZVDZ, Ur. l. RS, št. 109/2006).

4.4 NAČINI KANDIDIRANJA

Ločimo dve vrsti kandidiranja, in sicer:

- kandidiranje po prejšnji ureditvi,
- kandidiranje po sedanji ureditvi.

Kandidate za poslance državnega zbora lahko predlagajo politične stranke in volivci. Kandidate lahko predlagajo politične stranke in volivci (42. člen ZVDZ, Ur. l. RS, št. 109/2006). Po zakonu ima politična stranka nalogo, da določi kandidate po postopku, določenem z njenimi pravili. Vsaka stranka posebej vloži posamezno kandidatno listo, dve stranki ali več strank skupaj pa lahko predlaga skupno kandidatno listo. Politična stranka pa ima možnost, da določi kandidate na dva načina:

- liste kandidatov vloži politična stranka v vseh volilnih enotah, če jo podprejo s podpisi najmanj trije poslanci državnega zbora.
- liste kandidatov vloži politična stranka v posamezni volilni enoti, če so jo določili člani politične stranke, ki imajo volilno pravico in stalno prebivališče v volilni enoti. Poleg vsega tega pa mora biti tudi lista podprta s podpisi najmanj 50 volivcev, ki imajo prav tako stalno prebivališče v volilni enoti.

Poleg omenjenih dveh načinov je možen še tretji način kandidiranja. Potrebni je najmanj 100 volivcev, ki imajo svoje stalno prebivališče v volilni enoti. Pri tej možnosti je izjema, ki velja, da lahko posamezni volivec izrazi svojo podporo s podpisom samo enkrat. Podporo poda na predpisanem obrazcu pred pristojnim organom, ki vodi evidenco volilne pravice.

Vsaka posamezna lista mora imeti točno toliko kandidatov, kolikor poslancev bo voljenih v volilni enoti. Posameznik lahko kandidira samo v eni volilni enoti in samo na eni listi kandidatov. Kandidat mora podati svoje pisno soglasje za vsako kandidaturo.

Ko se določi lista kandidatov, se določi tudi, v katerem volilnem okraju se bo glasovalo o posameznem kandidatu. To pa je pomembno zato, ker se v vsakem volilnem okraju glasuje samo o enem kandidatu z ene liste kandidatov. Lista za kandidate se vloži pri volilni komisiji v volilni enoti. Priložena morajo biti pisna soglasja kandidatov, da sprejemajo kandidaturo, ter s tem zakonom določeno najmanjše število podpisov volivcev na točno določenih predpisanih obrazcih. Politična stranka, ki vloži liste kandidatov, ima imena, in to ime je ime politične stranke. Listi imajo sestavne dele, ki so lahko skrajšana oblika imena za stranke ali za kratico za njeno ime. Lahko se doda znak stranke ali pa njen simbol. Liste kandidatov z imeni, ki jo vložijo volivci, določijo prav volivci sami. Prepovedano je, da ime vsebuje imena, ki so izpeljana iz tuje države ali kakšne tuje stranke, in njihove simbole, ki so tuji (Grad, 2004, str. 138-140).

4.5 VOLILNI ORGANI

Volitve poslancev volijo in izvajajo volilne komisije in volilni organi (22. člen ZVDZ, Ur. l. RS, št. 109/2006).

V Republiki Sloveniji velja sistem volilnih komisij in volilnih odborov. To imenujemo uveljavljen sistem kolegijskih organov. Pomembni so tudi drugi organi, ki predstavljajo določene funkcije. Na prvem mestu je zelo pomemben državni zbor, ustavno in vrhovno sodišče in predsednik republike.

Volilni organi so sestavljeni iz predsednika in članov ter njihovih namestnikov. Namestniki so obravnavani enako kot člani, saj jih zakon obravnava enako.

V zakonu je poudarjeno, da člani volilnih organov opravljajo svojo predpisano funkcijo vestno in odgovorno. Njihovo delovanje temelji samo na podlagi določenih zakonov in točno določenih predpisov in so neodvisni od drugih navodil.

Volilni organ lahko odloča samo v primeru, če so vsi njegovi člani navzoči. Odloča lahko tudi v primeru, če so zraven njegovi namestniki.

Pomembno je, da predsednika države lahko nadomešča samo točno določeni namestnik.

Po zakonu se ločita dve vrsti zastopnikov, ki so predstavniki in zaupniki list kandidatov. Njihova pravica je, da so lahko navzoči pri celotnem delovanju vseh volilnih organov. Njihova naloga je, da spremljajo in nadzorujejo delo in ob nastanku nepravilnosti obveščajo o tem.

V Republiki Sloveniji je najvišji volilni organ republiška volilna komisija. Republiško volilno komisijo imenuje državni zbor. Sestavljena je iz petih članov in njihovih namestnikov. Republiška volilna komisija imenuje volilne komisije volilnih enot in okrajne volilne komisije. Te pa imenujejo volilne odbore.

Volilna komisija volilnih enot je sestavljena iz predsednika, treh članov in namestnikov. Prav tako je sestavljena okrajna volilna komisija. Volilni odbori pa so sestavljeni iz parnega števila članov in namestnikov.

Pri organiziranju glasovanja na volitvah in pri odpoklicu so vodje volilne komisije, odbori in drugi organi. Volilni organi opravljajo svoje delo neodvisno in se sklicujejo le na zakone in predpise. Volilne komisije in odbori vodijo volitve poslancev, ki se odvijajo na dogovorjeni datum. Da je med volitvami prisotna tehnična volivcev in da je prisotno varstvo zakonitosti, skrbijo volilne komisije. Njihova mandatna doba traja štiri leta in so imenovane za vsake volitve posebej (Grad, 2004, str. 144-145).

4.6 VOLILNI POSTOPEK

V Republiki Sloveniji je volilni postopek določen z zakonom. Imenujemo ga Zakon o

volitvah v državni zbor.

Pomemben je, ker določa volilna opravila in vse, ki so udeleženi v volilnem postopku.

Volilni postopek je bistvenega pomena, po katerem se izvajajo volitve in je urejen z zakonom. Vsi udeleženci, ki so prisotni v volilnem postopku, morajo biti med seboj časovno urejeni.

Kandidiranje je prva faza volilnega postopka, ki ga tvorita še faza glasovanja in faza ugotavljanja izida glasovanja. Pred temi tremi osnovnimi fazami volilnega postopka pa je treba točno začrtati časovni okvir postopka – to je volilni rokovník (Grad, 2004, str. 146).

4.7 RAZPIS VOLITEV

Razpis volitev pomeni časovno določitev začetka in tudi konca volilnega postopka. V aktu o razpisu volitev je treba določiti dan razpisa volitev kot dan začetka volilnega postopka (Grad, 2004, str. 147).

Po zakonu se ločijo redne in predčasne volitve.

Predčasne volitve razpiše samo predsednik republike ob aktu, ki določa razpustitev držav – nega zbora.

Predčasne volitve se opravijo, če se državni zbor razpusti pred potekom štiriletne mandatne dobe (12. člen ZVDZ, Ur. l. RS, št. 109/2006).

Redne volitve se izvajajo vsako četrto leto, ko poteče redna mandatna doba v državnem zboru in se razpišejo najprej 135 dni in najkasneje 75 dni pred potekom štirih let od prve seje prejšnjega državnega zbora.

Od dneva razpisa volitev do dneva glasovanja ne sme preteči več kot 90 dni in manj kot 60 dni (15. člen ZVDZ, Ur. l. RS, št. 109/2006).

4.7.1 VLAGANJE IN POTRJEVANJE KANDIDATUR

Volilno kampanjo lahko organizirajo sami kandidati, predlagatelji kandidatov ali list kandidatov, politične stranke in drugi organizatorji volilne kampanje.

Za volilno kampanjo se štejejo zlasti:

- propaganda v medijih, elektronskih publikacijah in propaganda z uporabo telekomunikacijskih sredstev,
- plakatiranje,
- javni shodi v zvezi z volilno kampanjo (predvolilni shodi) (Grad, 2004, str. 148).

Volilna kampanja se lahko začne najprej 30 dni pred dnevom glasovanja, končati pa se mora najkasneje 24 ur pred dnevom glasovanja (2. člen ZVolK, Ur. l. RS, št. 119/2006).

Kandidiranje je ena od najbolj pomembnih faz volilnega postopka in v tem postopku se pri določenem pristojnem organu vlagajo candidature. Candidature so lahko v obliki posamičnih list ali v obliki kandidatnih list. Lista je predlagana za volilno enoto, ampak način glasovanja zahteva, da se kandidati razporedijo po volilnih okrajih. Glasuje se samo o enem kandidatu z liste. Kandidat mora podati pisno soglasje za vsako kandidaturo. Ko je kandidatura podana, se je ne da preklicati. Vsaka lista, ki se vloži, se mora vložiti najkasneje 25 dni pred dnevom glasovanja. Volilna komisija ima možnost, da jo potrdi ali pa jo zavrne.

4.7.2 POSTOPEK GLASOVANJA IN UGOTAVLJANJE VOLILNEGA IZIDA

Glasovanje je odločilna faza volilnega postopka. Je zelo pomembna faza volilnega postopka, ker ko se opravi glasovanje, se opravi dokončna izbira candidature. Da se ta faza izpelje, mora biti zelo dobro organizacijsko in tehnično zasnovana. Zakon zahteva, da se o vsakem volilnem opravilu, ki je zelo pomemben, opravi zapisnik. Ta zapisnik se lahko uporablja v primeru spora, ker je dokazno gradivo (Grad, 2004, str. 150).

Zelo neposredne naloge in opravila na glasovanju imajo volilni odbori.

Glasovanje se opravi na voliščih, ki jih določi okrajna volilna komisija (Grad, 2004, str. 151).

Glasovanje na neposrednih volitvah je neposredno izražena volja volivca. Zakon narekuje volivcu, da lahko glasuje samo osebno, edino v primeru, da je volivec telesno poškodovan. Volivec gre volit na tisto volišče, na katerem je vpisan v volilni imenik.

Bistveno je, da volivec glasuje samo za enega kandidata in glasuje samo za tistega, katero ime je vpisano na glasovnici.

Volilni odbor je tisti, ki vodi glasovanje na volitvah. Prisotni so v času glasovanja. Prisotni so tudi zaupniki list kandidatov.

Ker v zakonu ni zapisana navzočnost zaupnikov list kandidatov, bi lahko bilo to v zakonu

zapisano.

Ko se glasovanje zaključi, se začne postopek ugotavljanja, kakšen je bil končni rezultat glasovanja. V tej fazi se ugotavlja, kakšna je bila volja glede izbire kandidatov.

Prvi, ki ugotavlja, kakšno je bilo glasovanje, je volilni odbor, ker vodi celotno glasovanje. Naloga volilnega odbora je, da pregleda vse glasovnice, hkrati oceni veljavnost glasovnice, in ugotovi, kakšna je bila posamezna volja. Po volilnem zakonu v Republiki Sloveniji se končni rezultat glasovanja ugotavlja po štirih fazah: na vsakem volišču, v volilnem okraju, v volilni enoti in na ravni države.

Republiška volilna komisija ugotavlja izide, ki se odvijajo na ravni države. Končni izid volitev objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, natančneje v državnem zboru. Njena naloga je tudi, da izda potrdila izvoljenim poslancem (Grad, 2004, str. 155).

4.8 NADOMESTNE, NAKNADNE IN PONOVNE VOLITVE

Pri nadomestnih volitvah se voli enega ali več poslancev, ker je nekaj poslanskih sedežev ostalo nezasedenih. Poslanec dobi enakovreden mandat, kot so ga dobili poslanci na splošnih volitvah. To je razlog, da se morajo nadomestne volitve opravljati enako kot splošne volitve.

Ponovne volitve je treba opraviti, kadar se že opravljene volitve razveljavijo zaradi nepravilnosti pri volitvah. Pri ponovnih volitvah gre za ponovitev glasovanja, ki je bilo sicer že opravljeno ob splošnih volitvah. Če državni zbor ne potrdi poslanskega mandata, so potrebne ponovne volitve. Razpiše jih volilna komisija.

Naknadne volitve se opravijo v primeru, da v volilni enoti ali na posameznem volišču ni bilo izvedeno glasovanje na tisti dan, ki je bil določen za volitve. Naknadne volitve razpiše volilna komisija določene volilne enote (Grad, 2004, str. 156–157).

5 POLITIČNE STRANKE IN NJIHOVA VLOGA V DRŽAVNEM ZBORU

Politična stranka je zelo pomemben dejavnik v demokratičnih državah, saj delovanje politične stranke zelo močno vpliva na celotno delovanje države.

5.1 NASTANEK IN RAZVOJ POLITIČNIH STRANK

Prvi razvoj političnih strank se je izoblikoval v Angliji, in sicer v 17. stoletju ter v Franciji v 18. stoletju. Če pregledamo celotno človeštvo, je politična stranka zelo pomemben fenomen človeštva. Nove stranke ali moderne stranke so se izoblikovale kasneje, in sicer v 19. stoletju. Razvile so se v Evropi in kasneje v Ameriki (Fink&Hafner, 2001, str. 32).

Glede razvoja in nastanka strank izhaja več teorij, saj o tem razlaga vsaka teorija posebej.

Politična stranka ima cilj, da uresniči politične cilje, hkrati pa je njen namen, da se bori za osvojitve državne oblasti. Pod politično stranko opredelimo politično organizacijo, v katero spadajo ljudje z istim prepričanjem. Politične stranke imajo nalogo, da družbi omogočajo različen vpliv na državno odločanje, ker imajo močan vpliv na državo kot celoto. Politične stranke so vmesnik med družbo in državo.

Politične stranke imajo funkcije, po katerih se izoblikujejo politična mnenja, politične zahteve in različni politični interesi. Preko teh funkcij pridejo do izraza različni politični interesi, politična vzgoja ljudi, vloge na volitvah, delovanje na volilno telo in postavitve kandidatov.

V Republiki Sloveniji imamo večstrankarski sistem, a v ustavi nimamo opredeljenih političnih strank, saj je pojem politične stranke opredeljen samo štirikrat.

Prvi člen, ki opredeljuje politično stranko, je člen, ki govori o pravici do zbiranja in združevanja. V členu je zagotovljena pravica do zbiranja in do zborovanj.

V politično stranko ne morejo vstopiti poklicni pripadniki obrambnih sil in policija (Ustava Republike Slovenije, 2. del, 42. člen).

V ustavi o političnih strankah je opredeljeno tudi o nezdržljivosti sodniške funkcije. Funkcija sodnika ni nikakor združljiva s funkcijami v drugih državnih organih, organih lokalne samouprave in dejavnostmi, za katere to določa zakon (Ustava Republike Slovenije, 4. del, 133. člen).

Funkcija državnega tožilca ni združljiva s funkcijami v drugih državnih organih, organih lokalne samouprave in organih političnih strank ter z drugimi funkcijami in dejavnostmi, za katere to določa zakon (Ustava Republike Slovenije, 4. del, 136. člen).

Funkcija sodnika ustavnega sodišča ni združljiva s funkcijami v državnih organih, organih lokalne samouprave in organih političnih strank ter z drugimi funkcijami in dejavnostmi, ki po zakonu niso združljive s funkcijo sodnika ustavnega sodišča (Ustava Republike Slovenije, 8. del, 166. člen).

Politična stranka (v nadaljnjem besedilu: stranka) je združevanje državljanov, ki uresničujejo svoje politične cilje, sprejete v programu stranke, z demokratičnim oblikovanjem politične volje državljanov in državljanek in s predlaganjem kandidatov oziroma kandidatov na volitvah v državni zbor, za predsednico oziroma predsednika republike, v organih samoupravne lokalne skupnosti (v nadaljnjem besedilu: organe lokalne skupnosti) in v Evropski parlament (1. člen ZPolS, Ur. l. RS, št. 100/2005).

5.2 SPLOŠNA OPREDELITEV POLITIČNIH STRANK

Politične stranke so bolj ozko opredeljene oziroma izhajajo iz 42. člena Ustave Republike Slovenije.

Stranko lahko ustanovi najmanj 200 polnoletnih državljanov in državljanek Republike Slovenije, ki podpišejo izjavo o ustanovitvi stranke (4. člen ZPolS, Ur. l. RS, št. 100/2005).

Politične stranke so razvrščene po organizaciji in po programski usmeritvi. Stranke razvrstimo v šest skupin:

- buržoazne stranke,
- delavske stranke,
- ideološke stranke,
- pragmatične stranke,
- masovne stranke,
- kadrovske stranke (Fink&Hafner, 2001, str. 34-39).

Pomen političnih strank je bistveno pomemben pri delovanju državne oblasti. Zaradi bistvenega pomena so politične stranke pravno in zakonsko urejene. Urejene so v ustavi, bolj podrobno pa jih opisujejo zakoni. V zakonih je urejen njihov položaj, družbena vloga, njihovo delovanje in financiranje.

Vloga političnih strank je urejena v volilni zakonodaji in v poslovniku parlamenta. V poslovniku parlamenta je urejeno predvsem delovanje političnih strank. Republika Slovenija je demokratična država in posledica tega je, da morajo politične stranke delovati javno. Delovanje političnih strank morajo svoje delovanje obveščati javno.

V Republiki Sloveniji lahko deluje samo politična stranka, ki je registrirana in posledično vpisana v register strank, ki ga pri nas vodi Ministrstvo za notranje zadeve. Politično stranko registrira Ministrstvo za notranje zadeve na podlagi zahteve za registracijo politične stranke in ji nato izda odločbo. Ko stranko vpiše v register, ima z dnem, ko je vpisana v register, status pravne osebe (Debelak, 2008, str. 260).

Če politična stranka želi delovati, mora imeti svoj status za svoje nemoteno delovanje. Ta statut pa mora vsebovati:

- ime, skrajšano ime, kratico imena, znak in sedež stranke,
- notranjo oziroma teritorialno organiziranost stranke,
- pravice oziroma dolžnosti članice stranke oziroma člana,
- postopek in organ, ki določa kandidatke oziroma kandidate za volitve v državni zbor in za predsednico oz. predsednika republike ter kandidatke oziroma kandidate za volitve v organe lokalnih skupnosti in v Evropski parlament,
- način zagotavljanja enakih možnosti obeh spolov pri določanju kandidatk in kandidatov za volitve iz 4. točke tega člena,
- postopek odločanja o prenehanju stranke oz. postopek odločanja o spojitvi, pripojitvi ali razdružitvi stranke ter o nasledstvu stranke,
- postopek in organ stranke, ki ureja premoženjskopravna razmerja stranke v primeru izbrisa stranke iz registra,
- odgovornost za materialno in finančno poslovanje stranke,
- mandatno dobo članov stranke,
- postopek sprejemanja in spreminjanja statuta oz. programa stranke (19. člen ZPolS, Ur. l. RS, št. 100/2005).

Poleg vseh teh elementov mora imeti vsaka politična stranka tudi naslednje elemente: ime, skrajšano ime in tudi logotip. Vsi ti elementi morajo biti takšni, da se razlikujejo od elementov, ki jih imajo druge, že delujoče politične stranke (Debelak, 2008, str. 260).

Tisti organ, ki je zadolžen, da se politična stranka lahko vpiše v sodni register, ima lahko možnost, da se vpis politične stranke zavrne. To se lahko zgodi v primeru, če ugotovi, da politična stranka ne izpolnjuje določenih pogojev. Ministrstvo za notranje zadeve lahko politično stranko, ki je že vpisana in registrirana v register, izbriše iz registra. To na daljši rok pomeni, da politična stranka preneha s svojim delovanjem in s svojim obstojem. Politično stranko se lahko izbriše na podlagi zahteve s strani stranke, ali na podlagi zakona.

Organ lahko izbriše stranko iz registra, če:

- se ustavno sodišče ugotovi, da so strankarski akti protiustavni,
- se elementi stranke ne razlikujejo od elementov druge, že ustanovljene in registrirane stranke,
- se združi z drugimi političnimi strankami oziroma razdruži (Debelak, 2008, str. 260–261).

Registrski organ ima možnost, da politično stranko izbriše, če ugotovi, da po enem letu mandata ni sprejela določenih organov in da ni kandidirala na volitvah dvakrat zaporedoma. Če organ to ugotovi, začne s postopkom, njegova naloga pa je, da stranko o tem obvesti in da o odločitvi izda tudi določeno odločbo. Ko odločba postane veljavna, se stranka lahko izbriše iz registra.

Glede na odločitev oziroma izdano odločbo pristojnega registrskega organa ni možna pritožba; možnost tožbe imajo politične stranke, ki jim je bila izdana te vrste odločba, na pristojnem sodišču (Debelak, 2008, str. 260).

Zakonsko ni določeno, kako so politične stranke organizirane po načinu delovanja, je pa določeno, da je prepovedana organizacija strank po funkcionalnem načelu. Za politično stranko je prepovedano kakršno koli ustanavljanje raznih organizacijskih oblik v gospodarskih družbah, zavodih in drugih organizacijah ter v državnih organih. V zakonu je posebej prepovedana ustanovitev in delovanje stranke za vojaško in oboroženo združenje.

5.2.1 FINANCIRANJE POLITIČNIH STRANK

Zakon o političnih strankah je bil sprejet leta 1997 in v njem je urejeno financiranje političnih strank. Financiranje političnih strank je urejeno v četrtem poglavju Zakona o političnih strankah. Za urejen položaj strank je pomembno, kakšen je njihov način financiranja. Zakon opredeljuje vire, iz katerih sme stranka črpati finančna sredstva.

Stranka se financira iz naslednjih sredstev:

- članarin, prispevkov zasebnikov, kakor tudi pravnih in fizičnih oseb,
- daril in volil,
- dotacije proračuna,
- od dobička dohodka podjetja, katerega lastnik je stranka (Debelak, 2008, str. 262).

Stranke, ki v državi pridobijo 1 % pridobljenih glasov in prestopijo 4-% volilni prag za vstop v državni zbor, imajo možnost, da so financirane iz proračunskih sredstev. Politične stranke imajo možnost, da pridobijo sredstva iz občinskega proračuna. Tista stranka, ki je kandidirala na zadnjih občinskih volitvah sorazmerno z glasovi, ki jih je pridobila od volivcev na lokalni ravni, lahko pridobi občinska proračunska sredstva.

Državni organi, javna podjetja, organi lokalnih skupnosti, humanitarne organizacije in verske skupnosti ne smejo financirati političnih strank. Posebej je urejeno financiranje volilne kampanje, in to je urejeno v zakonu o volilni kampanji.

Za pravično zakonitost financiranja političnih strank je izredno pomemben javni nadzor, ki se izvaja. Pravne in fizične osebe ne smejo financirati gospodarske družbe političnih strank, v katere je bil vložen javni denar, in sicer v višini 25 % (Debelak, 2008, str. 262–263).

5.3 POLITIČNE STRANKE IN VOLITVE

Politična stranka določi kandidate po postopku, določenem z njenimi pravili. Lista kandidatov se določi s tajnim glasovanjem.

Politična stranka lahko vloži listo kandidatov v vsaki volilni enoti, če njene liste kandidatov podprejo s podpisi najmanj trije poslanci državnega zbora. Podpisi poslancev na predpisanih obrazcih se predložijo državni volilni komisiji.

Politična stranka lahko vloži listo kandidatov v posamezni volilni enoti, če listo kandidatov določijo člani politične stranke, ki imajo volilno pravico in stalno prebivališče v volilni enoti, in če listo kandidatov podpre s podpisi najmanj petdeset volivcev, ki imajo stalno prebivališče v volilni enoti.

Politična stranka lahko vloži listo kandidatov v posamezni volilni enoti tudi v primeru, če lista kandidatov ni določena na način iz prejšnjega odstavka, ob pogoju, da listo kandidatov podpre s podpisi najmanj sto volivcev, ki imajo stalno prebivališče v volilni enoti Grad, 2004, str. 27-28).

Dvoje ali več političnih strank lahko predloži skupno kandidatno listo.

Na kandidatni listi noben spol ne sme biti zastopan z manj kot 35 % od skupnega dejanskega števila kandidatov in kandidatke na listi.

Določba prejšnjega odstavka ne velja za kandidatne liste, na katere so uvrščeni trije kandidati oziroma kandidatke, pri čemer mora biti na kandidatni listi, na katero so uvrščeni trije kandidati oziroma kandidatke, najmanj en predstavnik vsakega od spolov (43. člen ZVDZ, Ur. l. RS, št. 109/2006).

Listi kandidatov, ki jo vloži politična stranka, mora biti priložen tudi zapisnik o določitvi liste kandidatov in pravila politične stranke, ki se nanašajo na določanje kandidatov na volitvah v državni zbor (51. člen ZVDZ, Ur. l. RS, št. 109/2006).

Ime liste kandidatov, ki jo je vložila politična stranka, je ime politične stranke. Sestavni del imena liste je lahko tudi skrajšano ime stranke ali kratica njenega imena. Imenu liste se lahko doda simbol oziroma znak stranke.

Če dvoje ali več političnih strank vloži skupno listo kandidatov, določijo ime skupne liste, pri čemer mora biti razvidno, da gre za skupno listo dveh ali več političnih strank (52. člen ZVDZ, Ur. l. RS, št. 109/2006).

Primerjava avstrijske politične stranke

Avstrijska ljudska stranka je bila ustanovljena leta 1975. Hitro je poudarila zvestobo demokraciji in avstrijskemu narodu ter prikrila svoje prejšnje religiozne povezave. Sposobna je bila razširiti svoj vpliv tudi zunaj tradicionalnega volilnega telesa aktivnih katolikov, kmetov, trgovcev, državnih uradnikov in drugih pisarniških delavcev. Določena

kontinuiteta je v strankini osebni in ideološki kozmetični ureditvi ostala (Hausmaninger, 2000, str. 44–45).

Za razliko med slovensko in avstrijsko politično stranko ima avstrijska stranka 3 pojme, s katerimi opredelimo stranko.

Strankarska demokracija je utemeljena v avstrijski ustavi. V prvem členu zveznega ustavnega zakona je zapisano: obstoj in pluralnost političnih strank sta bistveni sestavini demokratičnega sistema Republike Avstrije.

6 VOLILNI SISTEM ZA VOLITVE V DRŽAVNI ZBOR

Za zelo pomemben element demokracije in demokratizacije je volilni sistem. Vsaka država posebej ima pravico do izbire primernega volilnega sistema v državi. Volilni sistem mora biti primeren tudi v pravni obliki in mora ustrezati z mednarodnimi standardi. Volitve so zelo pomemben proces, saj prav na volitvah volivci izberejo svoje predstavnike, ki so pomembni, da se oblikujejo najpomembnejši državni organi. Volilni sistem je zelo pomemben v državi, saj določa: volilno pravico, organizacijo volitev, delitev mandatov, zagotovitev varstva volilne pravice. V Republiki Sloveniji je za volitve v državni zbor razpisan volilni sistem, ki ga imenujemo proporcionalni volilni sistem. Zaradi proporcionalnega volilnega sistema so mandati razdeljeni sorazmerno s podporo, ki jih na volitvah posamezne skupine dajo posameznim kandidatom in listam. V ustavi Republike Slovenije je za vstop v državni zbor predpisan 4-% volilni prag. Tiste liste, ki tega ne zberejo v celotni državi, ne morejo sodelovati v delitvi poslanskih mandatov. Za volitve v druge državne organe veljajo z ustavo in zakoni predpisani volilni sistemi (Državni zbor Republike Slovenije, 2014).

6.1 VLOGA IN POMEN VOLILNEGA SISTEMA

Namen držav z izbiro pravega volilnega sistema je, da se dosežejo pozitivni učinki. Volilni sistem je treba prilagoditi celotni državi, tako organizaciji kot potrebam v državi. Negativne učinke volilnega sistema mora država minimalizirati in najti pravilno izbiro.

Cilj oblikovanja volilnega sistema je, da bi ta omogočal čim večji vpliv volivcev na personalno sestavo parlamenta, predstavljanje različnih političnih interesov ter zagotavljanje stabilnosti parlamenta in celotne oblasti (Grad, 1996, str. 66).

Volilni sistem lahko opredelimo v širšem in ožjem pomenu. V širšem pomenu razumemo volilni sistem kot zbir vseh pravic in postopkov, ki se nanašajo na volilno pravico, določanje volilnih enot in volilnih organov, na kandidiranje in potrjevanje list kandidatov, glasovanje na voliščih, ugotavljanje volilnih izidov, razdelitev mandatov in varstvo volilne pravice (Toplak, 2000, str. 14).

Volilne sisteme delimo na večinske in proporcionalne in na polproporcionalne ali manjšinske oziroma kombinirane sisteme, ki od prvega tipa odstopajo.

Primerjava volitev in volilnega sistema med Slovenijo in izbrano državo Francijo

Tabela 1: Primerjava Francije in Slovenije

DRŽAVE	FRANCIJA	SLOVENIJA
Vrsta parlamenta	Dvodomen parlament	Dvodomen parlament
Trajanje mandata poslancev	5 let	4 leta
Obveznost glasovanja	NE	NE
Vrsta volilnega sistema	Dvokrožni volilni sistem	Proporcionalni volilni sistem
Število poslancev v parlamentu	577 poslancev	90 poslancev
Število volilnih enot	577 volilnih enot	8 volilnih enot
Volilne formule	Dvokrožni sistem	D'Hondtov in Droopov sistem
Volilni prag za vstop v parlament	12,5 %	4 %

Vir: Paradžik (2005, str. 47-48)

Večinski volilni sistem, ki ga ima Francija, povzroča nesorazmerje med dobljenimi glasovi stranke na volitvah in predstavnikiškimi sedeži. Še posebej to odraža sistem z več strankami, kajti vladajoča stranka izkoristi nesorazmerje v svojo korist, nekoliko manj se opazi razlika pri večinskem sistemu volitev, kjer v političnem prostoru dominirata le dve veliki stranki (Toplak, 2000, str. 19).

Razlika med Republiko Slovenijo in Francijo je v tem, da so v Franciji v parlamentu pomembne le tri oziroma štiri stranke. V Sloveniji je pomembnost v parlamentu dobilo več strank, kar je lahko tudi negativno, saj to za volivce pomeni, da je težja izbira med izbranimi.

Primerjava volitev in volilnega sistema med Slovenijo in izbrano državno ZR Nemčijo

Tabela 2: Primerjava ZR Nemčije in Slovenije

DRŽAVE	ZR NEMČIJA	SLOVENIJA
Vrsta parlamenta	Dvodomen parlament	Dvodomen parlament
Trajanje mandata poslancev	4 leta	4 leta
Obveznost glasovanja	NE	NE
Vrsta volilnega sistema	Mešani volilni sistem	Proporcionalni volilni sistem
Število poslancev v parlamentu	598 poslancev	90 poslancev
Število volilnih enot	299 volilnih enot	8 volilnih enot
Volilne formule	Hare/Niemeyer	D'Hondtov in Droopov
Volilni prag za vstop v parlament	5 %	4 %

Vir: Paradžik (2005, str. 47-48)

Med primerjavo izbrane države ZR Nemčije in Slovenije sem ugotovila, da imata državi nekaj skupnih lastnosti. Skupna lastnost je ta, da imata obe dvodomen parlament, pri obeh državah ni obvezno glasovanje in trajanje mandata poslancev je 4 leta.

Prednost proporcionalnega sistema v Sloveniji in ZR Nemčiji je, da zagotavlja večjo odprtost parlamenta v primerjavi z večinskim sistemom, ki ga ima država Francija. Za Francijo je značilno, da so pomembne največ 3 politične stranke. Za ZR Nemčijo in Slovenijo pa je pomembnih več političnih strank.

6.2 PROPORCIONALNI SISTEM

6.2.1 Proporcionalni (sorazmerni) sistem

Proporcionalni (sorazmerni) sistem je izredno razširjen v evropskih državah. Prikazan je v različnih oblikah in v različnih kombinacijah.

Za razliko od večinskega sistema izhaja proporcionalni (sorazmerni) sistem iz načela, da morajo dodeljeni predstavniki mandati ustrezati dobljenim glasovom na volitvah (Grad, 2004, str. 60).

Kandidati imajo med seboj razdeljene mandate tako, da so sorazmerni s podporo, ki jim jo daje posamezna skupina volivcev na volitvah. To tudi pomeni, da tiste stranke, ki jih predstavljajo, so tudi ustrezno predstavljeni v parlamentu.

Proporcionalni sistem lahko opišemo v širšem ali v ožjem pomenu besede. Če ga želimo ožje opisati, govorimo o glasovanju o kandidatnih listah. Če pa ga želimo opisati v širšem pomenu besede, pa govorimo o sistemu enega prenosljivega glasu.

Za proporcionalni (sorazmerni) sistem so značilne različne matematične formule, kot so: Harejev, D'Hondtov, sistem Imperiali (Toplak, 2000, str. 17).

Za proporcionalne sisteme je značilno, da so veliko bolj zapleteni kot večinski sistemi. Za razdelitev glasov so za današnji čas zelo pomembni proporcionalni sistemi, saj so zelo razširjeni. Za proporcionalne volilne sisteme je značilno, da mora število dobljenih mandatov v predstavniskem telesu ustrezati dobljenim glasovom na volitvah. Razlika med proporcionalnim in večinskim glasovom je ta, da v proporcionalnih izvolitvah ni potrebna določena večina glasov vseh volivcev.

Proporcionalni volilni sistem ima veliko prednosti in veliko pozitivnih lastnosti. Njihova proporcionalnost zagotavlja pri manjših strankah in za manjšine politično predstavnštvo.

Proporcionalni volilni sistem ima še veliko prednosti pred drugimi sistemi, saj ima večjo stopnjo ideološke razpršenosti, (ne)homogenost vlade kot mesta, kjer se že izmenjavajo različna mnenja, večja stopnja odzivnosti vlade, krepitev pripravljenosti za sklepanje kompromisov in sprejemanje konsenzualnega političnega sloga, večjo stopnjo odgovornosti vlade volivcev ter s tem povezano legitimnost vlade in nazadnje – večjo zmogljivost ohranjanje reda (Fink & Hafner, 1992, str. 731–732).

Najbolj značilno za proporcionalni sistem je, da se kandidate glasuje na podlagi list kandidatov. Ta volilni sistem ima poleg pozitivnih lastnosti tudi negativne lastnosti. Ima tudi nekaj pomanjkljivosti.

Za proporcionalni sistem je značilno, da onemogoča glasovanje o posameznih kandidatih posebej. Vsaka rešitev gre v smer proti referenčnemu glasu. V praksi se zelo redko uporablja panaširanje, ki je tudi ena izmed negativnih lastnosti tega volilnega sistema.

Ena izmed pomanjkljivosti, ki se pokaže v tem volilnem sistemu, je personalizacija volitev (Grad, 2004, str. 66–69).

Za proporcionalni sistem je značilno, da na podlagi razdelitve glasov omogoči kar največ opcij, da volivci lahko pridobijo glasove. Če se dobi zelo miniaturni delež glasov, gre to v nič.

V Republiki Sloveniji so vsi poslanci voljeni po proporcionalnem volilnem sistemu. Razlika je samo pri državljanih madžarske in italijanske narodne skupnosti. Za te skupnosti se oblikujeta posebni volilni enoti in voli se po večinskem volilnem sistemu.

Za vse države, ki uporabljajo proporcionalni volilni sistem, je pomembno, da vemo, da se je uveljavil popravljeni proporcionalni volilni sistem. Ta sistem je popravljen iz večinskega volilnega sistema in ima vključen volilni prag. Volilni prag pomeni, da mora stranka, če želi vstopiti v parlamentarno stranko, imeti najmanj 4 % glasov.

Za proporcionalni sistem so značilni trije načini delitve glasov v volilnih okrajih in enotah. Ti načini so: Harejev, Droopov in D'Hondtov sistem. Republika Slovenija že od leta 2000 uporablja Droopov sistem na ravni volilne enote in d'Hondtov sistem na ravni države.

7 VOLITVE V DRŽAVNI ZBOR V LETU 2014

Volitve v državni zbor po zakonu v Republiki Sloveniji potekajo na vsake 4 leta. Te volitve imenujemo redno potekajoče volitve. Lahko pa pride do spremembe in volitve nastopijo prej kot v obdobju štirih let. Te volitve imenujemo splošne predčasne volitve.

Do splošnih predčasnih volitev pride, če se državni zbor razpusti pred iztekom štiriletnega mandata. Predsednik republike je odločilen pri razpustitvi državnega zbora.

1. junij 2014 je bil za Republiko Slovenijo pomemben dan, saj je takratni in zdajšnji predsednik Republike Slovenije sprejel Odlok o razpustitvi državnega zbora o razpisu predčasnih volitev v državni zbor Republike Slovenije.

Predčasne volitve poslancev v državni zbor Republike Slovenije so bile v nedeljo, 13. julija 2014. Za dan razpisa predčasnih volitev, s katerim začnejo teči roki za volilna opravila, se šteje ponedeljek, 2. junij 2014. (Državna volilna komisija, 2014).

STRUKTURNE KANDIDATNE LISTE

Slika 1: Volilne enote v Republiki Sloveniji (2014)

Vir: Državna volilna komisija Republike Slovenije (2014)

Tabela 3: Prikaz kandidature liste za volilno enoto 1 - Kranj (Volitve 2014)

1.	ENAKOPRAVNI DEŽELANI – NAPREJ SLO	Rudolf Varl
2.	SMS – STRANKA MIRA CERARJA	Maruša Škopac
3.	SLS – SLOVENSKA LJUDSKA STRANKA	Samo Cuznar
4.	STRANKA VERJAMEM	Špela Kapus
5.	PIRATSKA STRANKA SLOVENIJE	Neja Repinc
6.	SLOVENSKA NACIONALNA STRANKA – SNS	Jelena Miljović
7.	ZELENI SLOVENIJE	Irena Kolbl
8.	SLOVENSKA DEMOKRATSKA STRANKA – SDS	Mag. Danijel Brestovac
9.	KOALICIJA ZDRUŽENA LEVICA	Mario Vladić
10.	DEMOKRATIČNA STRANKA UPOKOJENCEV SLOVENIJE – DeSUS	Božena Ronner
11.	POZITIVNA SLOVENIJA – PS	Dragutin Mlinarec
12.	DRŽAVLJANSKA LISTA – DL	Ivan Toroš
13.	NOVA SLOVENIJA – KRŠČANSKI DEMOKRATI– NSI	Jurij Dolžan
14.	SOCIALNI DEMOKRATI – SD	Rina Klinar
15.	ZAVEZNIŠTVO ALENKE BRATUŠEK – ZAAB	Alenka Pavlič

Vir: Državna volilna komisija Republike Slovenije (2014)

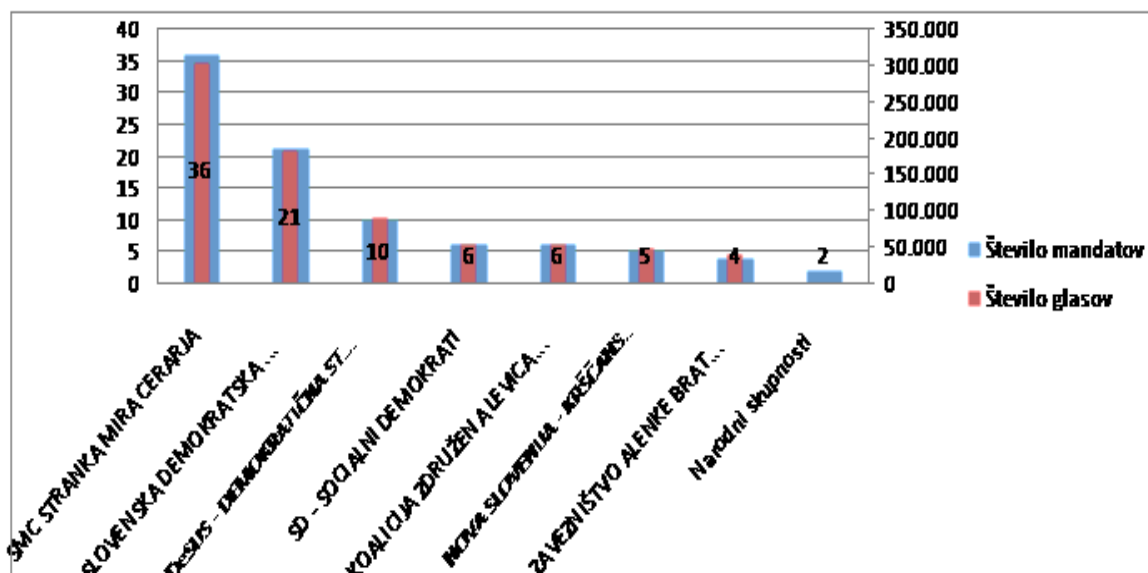
PRIKAZ VOLILNIH REZULTATOV

Tabela 4: Prikaz volilnih rezultatov v letu 2014

SMC STRANKA MIRA CERARJA		301.563	34,49%
SLOVENSKA DEMOKRATSKA STRANKA – SDS		181.052	20,71%
DeSUS – DEMOKRATIČNA STRANKA UPOKOJENCEV SLOVENIJE		88.968	10,18%
SD – SOCIALNI DEMOKRATI		52.249	5,98%
KOALICIJA ZDRUŽENA LEVICA (DSD, IDS IN STRANKA TRS)		52.189	5,97%
NOVA SLOVENIJA – KRŠČANSKI DEMOKRATI		48.846	5,59%
ZAVEZNIŠTVO ALENKE BRATUŠEK		38.293	4,38%
Narodne skupnosti	2		

Vir: Državna volilna komisija Republike Slovenije (2014)

Grafikon 1: Prikaz volilnih rezultatov v letu 2014

Vir: lasten, tabela 4

8 ZAKLJUČEK

V diplomskem delu sem ugotovila, da so volitve eden izmed bistvenih in obsežnih procesov v vsaki demokratični državi. Na volitvah se izraža tudi vsakokratno razmerje politične in celotne družbene moči. Pri vsakih volitvah je tudi pomembno vprašanje kandidiranje volilne kampanje, število političnih strank in kandidatnih list.

Ena od aktualnih političnih in pravnih dilem je tudi vprašanje morebitnih sprememb proporcionalnega volilnega sistema. Mnenja o politični in strokovni javnosti so o tem deljena. To je bilo razvidno tudi v letu 1996, ko je bil referendum o volilnem sistemu. Pri razlagi referendumske odločitve je prišlo do različnih razlag, ustavno sodišče pa je s svojo odločbo o tem referendumu odločilo, da še naprej velja proporcionalni volilni sistem. Tudi navedene ugotovitve dokazujejo, kako pomembno je vprašanje volilnega sistema. V praksi se tudi kaže, da udeležba na volitvah v državni zbor upada ali da je udeležba na volitvah v državni zbor vse nižja. Razlage o tem vprašanju so politični strokovni javnosti različne.

V diplomskem delu sem primerjala proporcionalni volilni sistem z volilnimi sistemi v drugih državah. Pri tem sem še posebej primerjala volilni sistem v Zvezni republiki Nemčiji, v kateri poznajo kombinacijo večinskega in proporcionalnega volilnega sistema za volitve v nemški parlament. Na podlagi analize dosedanjih volitev v državni zbor in primerjalne presoje volilnega sistema v Sloveniji in volilnih sistemov v drugih državah bi bil v Sloveniji ustrežnejši proporcionalni sistem v kombinaciji z večinskim volilnim sistemom.

Na podlagi zgornje analize sem ugotovila, da bi bil v Republiki Sloveniji ustrežnejši proporcionalni sistem v kombinaciji z večinskim volilnim sistemom.

LITERATURA IN VIRI

SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE

- Brezovšek, M. (1995). *Politična participacija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Brezovšek, M., Haček, M., Zver, M. (2008). *Organizacija oblasti v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Debelak, M. (2009). *Pravna praksa*. Ljubljana: GV založba.
- Ferfila, B. (2008). *Demokratske in nedemokratske države sveta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Fink-Hafner, D. (2001). *Politične stranke*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Hausmaninger, H. (2003). *Avstrijski pravni sistem*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Gaber, S. (1996). *Volilni sistemi, knjižna zbirka*. Ljubljana: Inštitut za javno upravo.
- Grad, F. (1996). *Volitve in volilni sistemi*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Grad, F. (2004). *Volitve in volilni sistem*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Grad, F. (2000). *Parlament in vlada*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Grad, F. (2003). *Položaj parlamenta države članice evropske unije*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Grad, F., Svete P. (2008). *Predpisi o volitvah v državni zbor 2008, s pojasnili*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Grad, F., Kaučič, I., Ribičič, C., Kristan, I. (1994). *Državna ureditev Slovenije*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Grad, F., Pogorelec J. (2003). *Državna ureditev*. Ljubljana: Upravna akademija.
- Kaučič, I., Grad, F. (2008). *Ustavna ureditev Slovenije*. Ljubljana: GV založba.
- Kocjančič, R., Ribičič, C., Grad, F., Kaučič, I. (1998). *Ustavno pravo*. Ljubljana: Visoka upravna šola.
- Rakočević, S. (1994). *Državna uprava: vloga, položaj, organizacija, delovanje*. Ljubljana: Evropska pravna fakulteta.
- Ribičič, C. (1999). *Volilni sistem iz žabje perspektive*. Ljubljana: Pravna fakulteta Ljubljana.
- Toplak, J. (2000). *Volilni sistem in oblikovanje volilnih enot*. Ljubljana: Nova revija.

- Zajc, D. (2000). *Parlamentarno odločanje*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

PRAVNI VIRI

- (2007). Poslovnik državnega zbora (PoDZ-1-UPB1). Ur. list RS, št. 92/2007.
- (1991). Uradni list Republike Slovenije (URS-NPB9). Ur. list RS, št. 33/1991.
- (2005). Zakon o državnem svetu (ZDSve). Ur. list RS, št. 100/2005.
- (2008). Poslovnik Državnega sveta (PoDS-1). Ur. list RS, št. 70/08, 01/04.
- (2006). Zakon o volitvah v državni zbor (ZVDZ). Ur. list RS, št. 109/2006.

INTERNETNI VIRI

- Ministrstvo za javno upravo (2012). Volitve v državni zbor. Pridobljeno 15. 6. 2012 iz http://mju.gov.si/si/delovna_podrocja/nevladne_organizacije/volilna_zakonodaja/volitve_v_drzavni_zbor
- Volitve. Pridobljeno 2. 11. 2017 iz <http://www.volitve.si>
- Državni zbor Republike Slovenije, 2014. Pridobljeno 20. 11. 2017 iz <http://www.dvk-rs.si/index.php/si/arhiv-drzavni-zbor-rs/leto-2014-predcasne-volitve>
- Volilne enote v Republiki Sloveniji, 2014. Pridobljeno 25. 11. 2017 iz https://volitve.gov.si/dz2014/rezultati/izidi_okraji.html
- Kandidaturne liste (2014). Dostopno 25. 11. 17 iz https://volitve.gov.si/dz2014/rezultati/izidi_okraji.html
- Volilni rezultati (2014). Pridobljeno 25. 11. 2017 iz <http://volitve.gov.si/dz2014/>
- Primerjava držav (2005). Pridobljeno 6. 11. 2017 iz <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Paradzik-Lucija.PDF>
- Volilni sistemi. Pridobljeno 8. 9. 2017 iz <https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/PoliticniSistem/VolitveInVolilniSistem>